פינפצעטן יאהרגאנג
№ 21

„CZENSTOCHOWER CAJTUNG". • פרייז 20 גראשען.

טשענסטאכאווער צייטונג

Piątek 22 maja 1936 | ליכט-צינדען 7.17 | פרייטאג פ׳ במדבר א״ סיון תרצ״ו

Bibljot. Jagiellońska
Kraków
św. Anny 19

Kierownictwo
GIMNAZJUM i SZKOŁY POWSZECHNEJ
TOW. ŻYDOWSKICH SZKÓŁ ŚREDNICH i POWSZECHNYCH
w Częstochowie, Dąbrowskiego 7. Tel. 11-58.
podaje do wiadomości, że kancelarja zakładów przyjmuje zapisy nowowstępujących uczniów (uczenic) codziennie między godz. 9—1 przed poł. i 5—7 po poł.
W klasie I gimn. nowego typu będzie wprowadzona w roku szkolnym 1936-7 nauka języka angielskiego, jako przedmiotu obowiązkowego, oraz nadobowiązkowa nauka jęz. niemieckiego.
Termin egzaminów wstępnych będzie oddzielnie ogłoszony.

Dla uczczenia b. p. Nadrabina Nachuma Asza zł. 10.—na Szpital Żydowski na Zawodziu składa Grono Nauczycielskie Szkoły Pow. № 13.

Dla uczczenia b. p. Nadrabina Nachuma Asza zł. 5.—na Ochronki T-wa Dobroczynności dla Żydów składa Dr. Wacław Kon-Konar.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער שכן ה׳
משה אַש און פאַמיליע צוליעב דער פטירה פון זייער ג׳ פאָטער
הרה״ג ר׳ נחום אש זצ״ל
המקום ינחם אותו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.
איזידאָר מיץ און פרוי

JWPaństwu Dyr. ROZENCWAJG
z powodu zgonu Ich Żony i Matki
b. p. DOBRY
wyrażają szczere współczucie
URZĘDNICY
Zakł. Przem. Rajchman i Rozencwajg

מיר נעמען אַנטייל אין צער פון אונזער הויזווירט ה׳
נתן ראָזענצווייג און פאַמיליע
צוליעב׳ן טויט פון זייער פרוי און מוטער **דאָברע** נ״ע
און דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל.
ז. קעמפנער און פאַמיליע.

מיר בעטייליגען זיך אין צער פון ה׳ **נתן ראָזענצווייג**
און פאַמיליע צוליעב׳ן טויט פון זייער געליעבטע פרוי און מוטער
דאָברע נ״ע
און דריקען אויס אונזער טיעפסטען מיטגעפיהל
יחיאל מאיר גאָטפריד און פרוי

מיר נעמען אַנטייל אין צער פון אונזער הויזווירט ה׳
נתן ראָזענצווייג און פאַמיליע
צוליעב׳ן טויט פון זייער הייס געליעבטער פרוי און מוטער
נ״ע דאָברע
און דריקען אויס דעם טיעפסטען מיטגעפיהל.
המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.
די לאָקאַטאָרען: בראַנדעס, בערקאָוויטש, ראָזענבלאַט, פוקס, וואָלקאָוויטש און וועקסלער.

דעם ה׳ **נתן ראָזענצווייג און פאַמיליע**
צוליעב׳ן טויט פון זייער ליעבע פרוי און מוטער
נ״ע דאָברע
דריקען מיר אויס דעם טיעפסטען מיטגעפיהל
יצחק פליגעלמאַן און פרוי

מיר נעמען אַנטייל אין צער פון אונזער הויזווירט ה׳
נתן ראָזענצווייג און פאַמיליע
צוליעב׳ן טויט פון זייער הייס-געליבטע פרוי און מוטער נ״ע **דאָברע**
און דריקען אויס דעם טיעפסטען מיטגעפיהל
לייב לעדערמאַן און פאַמיליע

ווייעלון! ביי מיר אויף לאַגער ווי אויך אויף בעשטעלונג בעקומט מען צו ביליגע פרייזען אַלע סאָרטען
לעדער און פילץ-לאַטשען (וויוואָראָטקעס)
לייב סרעברניק ווזשאַנאַ № 3

דעם טיפסטען צער און מיטגעפיהל דריקען מיר אויס
דער **פאַמיליע קושעפיצקי** צוליעב׳ן פריהצייטיגען טויט פונ׳ם איבעראל בעליעבטען
אהרן ז״ל
זייט געטרייסט!
חיה ניימאַן
אסתר און יעקב דוד גערשאָנאָוויטש

מיר נעמען אַנטייל אין צער פון אונזערע שכנים, די
פאַמיליע ראָזענצווייג צוליעב׳ן טויט פון זייער הייסגעליבטע פרוי און מוטער
נ״ע דאָברע
און דריקען אויס דעם טיעפסטען מיטגעפיהל
דוד גרינבערג און מרדכי קאַמינסקי

להתונתו של **אברהם אריה לאַכמאַן**
עם העלמה **יפה קאָוועגסקא** פתח-תקוה
מאחלים רוב צלחה ולהוריהם רוב נחת
שרה לאַכמאַן, דינה וקופל גאָלדבאַרד ווייעלון.

א הארציגען מזל-טוב און פיעל נחת ווינשען מיר אונזער פערוואַלטונגס-מיטגליד
ה׳ **אברהם עפשטיין** און **פרוי** צו דער חתונה פון זייער ליעבע טאָכטער
סאַלאַ מיט ה׳ **הירש לייב בורשטינסקי**
די פערוואַלטונג פון „בית לחם".

אונזער וויצע-פרעזעס ה׳ **אברהם עפשטיין** און **פרוי**
צו דער חתונה פון זייער טאָכטער **סאַלאַ** מיט ה׳ **הירש לייב בורשטינסקי**
ווינשען מיר א סך נחת און דעם יונגען פאָר פיעל גליק
די פערוואַלטונג פון „הכנסת אורחים".

Pensjonat L. JAKUBOWICZA w Ostrowach
פיין רעמאַנטירט — ערשטקלאַסיגע קוך — צוגענגליכע פרייזען
זוניגע צימערען — סאָלידע בעהאַנדלונג — שטרענג כשר
פאַסענדע קאָמוניקאַציע — רוהיגע געגענד.
ל. יאַקובאָוויטש, אָסטראָוו.

אַלע פריינד און בעקאַנטע, וועלכע האָבען אָבגעגעבען דעם לעצטען כבוד און אַנטייל גענומען אין דער לויה פון
נ״ע **דאָברע ברײַנדל**
ראָזענצווייג
און הויפּטזעכליך דעם ד״ר איגנאַצי פרענקענבערג פאָר זיין מיהפולער און אונערמידליכער הילף בעת דער קראַנקהייט, דריקען אויס א הארציגען דאַנק
מאַן און קינדער.

B. P.
STANISŁAW BERNARD HELMAN
zmarł nagle w Warszawie dnia 20 maja 1936 r.
Wyprowadzenie zwłok na miejsce wiecznego spoczynku odbędzie się w Częstochowie dziś, w piątek, dnia 22 maja 1936 r. o godz. 2 po poł. z domu żałoby przy ul. Panny Marji 28.
O czem zawiadamia **RODZINA.**

Dnia 20 maja 1936 r. zmarł nagle w Warszawie
B. P.
STANISŁAW BERNARD HELMAN
Wieloletni Prezes Rady Częstochowskiego Banku Spółdzielczego.
Z głębokim żalem i smutkiem zawiadamiamy o tym strasznym ciosie, jaki dotknął naszą spółdzielnię oraz cały żydowski ruch spółdzielczy.
W zmarłym tracimy czołowego działacza naszej instytucji, którego niestrudzona praca na zawsze pozostanie dla nas wzorem.
Cześć Jego pamięci!
Rada i Zarząd
Częstochowskiego Banku Spółdzielczego.

Członkowi Rady Nadzorczej naszego banku, p. **D-rowi Bolesławowi Helmanowi**
spowodu zgonu Ojca Jego
b. p. Stanisława Bernarda Helmana
składa wyrazy głębokiego współczucia
Rada Nadzorcza i Zarząd
Banku Spółdzielczego Przemysłowców i Kupców w Częstochowie.

נחום סאקאלאוו געשטארבען.

זונטאג, דעם 17 מאי 1936, 6.15 פארנאכט, איז אין לאנדאן פלוצלונג געשטארבען דער נעסטאר פון דער העברעאישער ליטעראטור, געוועזענער פרעזידענט פון דער עקזעקוטיווע און איצטיגער עהרען-פרעזידענט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע — נחום סאקאלאוו.

דער גייסטיגער ריזע.

צום טויט פון נחום סאקאלאוו.

א ישיבה-בחור'ל פון ווישעגראד הינטער ווארשא — געווארען פיהרער פון יודישען פאלק און פערטרעטער אויפ'ן אינטערנאציאנאלען באדען; אויטאדידאקט — געווארען איינער פון די פעהיגסטע פובליציסטען און פון די בעסטע שפראכקענער צווישען יודען.

אין איינעם פון זיינע ארטיקלען שרייבט סאקאלאוו: „עס איז א קיימא לן, דאס שענקייט און סיסטעמאטישקייט געהערען צו פרעמדע פעלקער, גייסט און מאראל צום יודישען פאלק, אבער ווער עס בעהויפטעט, דאס גייסט און מאראל זענען אלעס, שענקייט און סיסטעמאטישקייט גארנישט, דער איז א גרויסער בטלן". סאקאלאוו'ס לעבענ-אויפגאבע איז טאקי בעשטאנען אין שאפען א הארמאניע צווישען יודישען גייסט און מאראל און צווישען פרעמדער שענקייט און סיסטעמאטישקייט — און דאס נישט דוקא אין געביעט פון זשורנאליסטיק און ליטעראטור, נאר טאקי אין גאנצען יודישען לעבען, צו מאכען דאס יודישע לעבען שענער, ערטרעגליכער און נארמאלער.

זיינע ערשטע ווערק „מצוקי ארץ" — א האנדבוך פאר געאגראפיע, „שנאת עולם לעם עולם" — אנ'אבהאנדלונג וועגען אנטיסעמיטיזם, די פאליטישע איבערזיכטען אין „הצפירה" אונטער'ן קעפיל „דברי הימים", די ארטיקלען פון יודישען לעבען אונטער'ן קעפיל „על המצפה" און „הצופה לבית ישראל" האבען געהאט די אויפגאבע צו פערברייטערן דעם האריזאנט פון יודישען לעזער, אויפצוקלערען איהם די ערשיינונגען פון אינערליך-יודישען און אלגעמיין-פאליטישען לעבען, וועקען אין איהם אנ'אינטערעס פאר אלגעמיינע פראבלעמען. און סאקאלאוו, וועלכען עס איז געלונגען צו שאפען אין זיך א סינטעז פון אלט-יודישער און ניי-אייראפעאישער קולטור, ערציהט אין דעם גייסט טויזענדער לעזער פון „הצפירה". מיט דעמזעלבען גייסט זענען אויך דורכגעדרינגען די שפעטערע ווערק פון סאקאלאוו, ווי „ברוך שפינאזא", „אושים" און אנדערע.

זייענדיג א גרויסע צייט א געגנער פונ'ם ציוניזם, ווערט ער שפעטער איינער פון די הייסעסטע אנהענגער און אקטיווסטע פערווירקליכער פון דער ציוניסטישער אידעע. גענעראל סעקרעטאר פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע, מיטגליד פון דער עקזעקוטיווע, פרעזידענט פון דער עקזעקוטיווע, פרעזידענט פון דער ארגאניזאציע, עהרען-פרעזידענט פון דער ארגאניזאציע — דאס זענען די אפיציעלע אמטען, וועלכע ער האט אין דער ציוניסטישער בעוועגונג פערנומען. און פאקטיש איז ער אין פערלויף פון צעהנדליגער יאהרען געוועזען די פראמינענטסטע פערזענליכקייט אין דער בעוועגונג. ספעציעל שטארק האט ער מיטגעווירקט צו דער ענטשטעהונג פון דער באלפור-דעקלאראציע און צו דער פעראינטערעסירונג פון א רייהע מלוכות מיט'ן אויפבוי פון ארץ ישראל. „די אויפגאבע פון יודישען פאלק" — ווי עס דריקט זיך אין איינעם פון זיינע ארטיקלען — „בעדייטעט די אויפלעבונג פון אלעם גוטען און נוצליכען, פון אלעם ערהאבענעם און הערליכען, וואס געפונט זיך אין יודישען לעבען פון אלטע צייטען, דאס ערוועקען די כחות און פעהיגקייטען, וועלכע דרימלען אין די טיפענישען פון דער נשמה פון יודישען פאלק".

זיין בעקאנט ווערק וועגען דער געשיכטע פון ציוניזם ענדיגט סאקאלאוו מיט די פאלגענדע ווערטער: „...און די נעמען פון אלע, וועלכע האבען געדיענט דעם דאזיגען ווערק פון שלום, גערעכטיגקייט און פרייהייט און ערטיילט דער ציוניסטישער אידעע זייער אונטערשטיצונג און הילף, וועלען בלייבען לעבען אין דער וועלטגעשיכטע און אין דער געשיכטע פון פאלק ישראל". די דאזיגע ווערטער בעציהען זיך טאקי אין דער פולסטער מאס צו נחום סאקאלאוו'ן אליין.

* * *

פאר אונזערע טשענסטאכאווער בעציהונגען איז איטערעסאנט צוצוגעבען, אז נהום סאקאלאוו איז געוועזען א קרוב פון היגען רב נחום אש ז"ל (ביידע האבען געטראגען דעם נאמען נאך א געמיינזאמען זיידען), געבוירען אין איין צייט אין ווישעגראד און געשטאנען אין נאהנטע פערבינדונגען. וועגען די צוויי אין דער זעלבער צייט אין עהנליכע אומשטענדען פערשטארבענע גדולי האומה קען געזאגט ווערען: „הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו".

דער טרויער אין טשענסטאכאוו.

די ידיעה וועגען פלוצלינגען טויט פון עהרען פרעזידענט פון דער אלוועלטליכער ציוניסטישער ארגאניזאציע האט ארויסגערופען אין אונזער שטאדט א גרויסען טרויער. די קהלה, „מזרחי" און אנדערע ציוניסטישע ארגאניזאציעס האבען נאכ'ן ערהאלטען די שמערצליכע ידיעה ארויסגעלאזט קלעפסידרעס.

מיטוואך 6 א זייגער אין אווענד זענען אלס צייכען פון טרויער פערמאכט געווארען אלע יודישע געשעפטען און ס'זענען אבגעשטעלט געווארען אלע ווערקשטאטען.

7 א זייגער אווענד איז אין דער נייער שוהל פארגעקומען א אזכרה, וועלכע ס'האט אבגעריכט דער אויבער-קאנטאר ה' פישעל אונטער דער בעגלייטונג פון א פוס-הארמאניע.

דער איינפאל פון ה' פישעל צו זאגען אויסער די געהעריגע קאפיטלעך אויך די פסוקים: זכור ד' מה היה לנו, נפלה עטרת ראשינו וכו' איז געווען א געלונגענער.

דערביי האט ה' פישעל עס געזאגט מיט אזא ריהרענדע שטימע, אז עס האט ארויסגערופען טרעהרען ביי די פערזאמעלטע.

ד"ר בראם און פראפ. יאנאווסקי האלטען דאן געלעגענהייטס-רעדעס.

ה' פישעל זאגט דאן קדיש יתום און די אזכרה ווערט פערענדיגט מיט'ן געזאנג פון התקוה דורכ'ן גאנצען עולם.

קאנדאלענץ-בריעף פון דער פאמיליע פון הרב נחום אש ז"ל צו דער פאמיליע פון נחום סאקאלאוו ז"ל.

„היינט האבען זיך געענדיגט די שבעת ימי-אבל נאך דער פטירה פון אונזער פאטער הרב נחום אש און מיר זענען געווארען ערשיטערט צוליעב דער שרעקליכער ידיעה וועגען דער פטירה פון אייער טייערן פאטער, די פראכט פון אונזער משפחה און די קרוין פון אונזער פאלק נחום סאקאלאוו ז"ל.

ביידע נפטרים זענען געוועזן פערבינדען דורך קרובה'שאפט, דורך זייערע נעמען, געבורטס-ארט, לעבענס-עלטער און אפילו דורכ'ן אופן פון זייער פטירה. אבער קודם כל האט זיי געאייניגט זייער גייסטיגע קרובה'שאפט— די ליעבע צום יודישען פאלק און זיין לאנד.

מיר דריקען אייך אויס אונזער טיעפסטען מיטגעפיהל און בעטייליגען זיך אין אייער צער, וועלכער איז גלייכצייטיג אונזער צער און דער צער פון גאנצען יודישען פאלק".

אונטערגעשריבען —

די קינדער פון הרב נחום אש ז"ל.

צעוועהטאגט פון צער צוליעב דער פטירה פון אונזער טייערען

רב ר' נחום אש זצ"ל

דריקען מיר אויס דער איבערגעבליבענער פאמיליע אונזער טיעפסטען צער.
המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

די גבאים און מתפללים פון מגין דבית הרב.

אונזער חשוב'ן פערוואלטונגס-מיטגליד ה' **משה אש**

צוליעב דער פטירה פון זיין פאטער

הרב ר' נחום אש זצ"ל

דריקט אויס דעם טיעפסטען מיטגעפיהל

די פערוואלטונג פון „תומכי עניים".

נפעמים עד היסוד מפטירת מורנו הרב הגאון

רבי נחום אש זצ"ל

אנו מביעים לכל בני משפחתו את רגשי השתתפותנו בצערם העמוק

יהודה ענגעל ומשפחתו

נפעים ונדהים על הלקח מאתנו מורנו **הרב הגאון**

ר' נחום אש זצ"ל

משתתף אנכי בצערה העמוק של המשפחה השרויה באבל ויגון.
בתוך שאר אבלי ציון תנוחם.

יצחק מאיר קרעל.

טיעף ערשיטערט פון דער גרויסער אבדה צוליעב דער פטירה פון

הרב ר' נחום אש זצ"ל

דריק איך אויס דער פער'יתום'טער פאמיליע מיין הערצליכסטען מיטגעפיהל.
המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

שלמה בושנושינסקי.

זייענדיג פון דערוויטענס האב איך זיך דערוואוסט וועגען דער שרעקליכער אבדה, וואס ס'האט געטראפען דאס טשענסטאכאווער יודענטום מיט דער פטירה פון

הרב ר' נחום אש זצ"ל

דער איבערגעבליבענער פאמיליע דריק איך אויס דעם טיעפסטען מיטגעפיהל.

יצחק שמעון ניימאן.

יחד עם כל הצבור העברי הנני משתתף באבל הכבד למות **הגאון ר' נחום אש זצ"ל**
ומביע את השתתפותי העמוקה בצער של משפחה שנתיתמה.

מיכאל רוזביץ

מיינע פריינד, די **פאמיליע אש**
אינ'ם גרויסען אומגליק צוליעב דער פטירה פון זייער פאטער **הרב ר' נחום אש זצ"ל**
דריקען מיר אויס דעם טיעפסטען מיטגעפיהל **דוד פיליפאוויטש און פאמיליע**

יחד עם כל הצבור העברי בעירינו אנו מבכים את פטירתו **מורנו הרב הגאון וחכם הגדול**

רבי נחום אש זצ"ל

ומביעים את השתתפותנו העמוקה בצערם של משפחתו שנתיתמה ולא יוסיפו לדאבה עוד

מרדכי בסרגליק ומשפחתו

RODZINIE ASZ a szczególnie naszemu przyjacielowi MENDLOWI
z powodu zgonu Ich Wielkiego Ojca

b p. Nadrabina Nachuma Asza

wyrażamy serdeczne współczucie **Adolfowie Epsztajn.**

נחמו נחמו...

קליינער פעליעטאן

מיין שכן גרונם פלטיאל, וועלכער איז שוין א לענגערע צייט נישט געווען ביי מיר, האט מיר פלוצלינג געמאכט א וויזיט. וואו זענט איהר געווען די גאנצע צייט? וואס האט מען אייך נישט געזעהן?—בעשיט איך איהם מיט פראגען. מיין שכן ענטפערט מיר נישט, נאר לאזט זיך אראב אויף דעם ערשטען שטוהל וואס ער דערזעהט און גיט א שווערען זיפץ.

וואס איז אייך—שפרינג איך אויף—האט חס ושלום עפעס פאסירט ביי אייך אדער ביי אייער פאמיליע, דערצעהלט, רעדט אייך אראב פון הארצען וועט אייך גרינגער ווערען. און באלד הויב איך אן איהם אויסצורעדען, אז מען דארף זיך נישט נעמען צום הארצען, ווייל די וועלט איז נישט ווערט, אז מען זאל זיך צוליעב איהרע קאפריזען און נארישקייטען צו לאזען עגמת נפש'ן א. ד. גל.

— נישט פאר מיינע עולות טהוט מיר וועה דאס הארץ, הויבט מיין שכן ענדליך אן צו רעדען—נאר צוליעב די עולות, וואס דאס יודענטום ליידט לעצטענס אדורך; כאטש אייגענע צרות פעהלט אויך נישט, נאר צרות רבים פערריקען די אייגענע צרות אין א זייט.

— אדרבה—פרעג איך איהם—דערצעהלט מיר וואס אייך דריקט, איך בין דאך עפעס אייער שכן, מוז איך וויסען, וואס ס'טהוט זיך ביי אייך, מען איז דאך א מענש און דער חוב פון יעדען יודען איז צו העלפען יענעם אין א נויט, ומכל שכן איז דאס מחויב צו טהון א שכן.

— מיר איז גארנישט — זאגט מיין שכן—ס'הייסט ס'איז מיר יא, ווארום אויב איך בין א קליינהענדלער איז מיר שוין בענוג אך און וועה. ווען מען אבער ליגען אין זינען אייגענע צרות, אז ארום און ארום ברענט א פייער און איידער איינס לעשט זיך אויס, הויבט שוין אן צו ברענען אנ'אנדערס און ס'ברענט און ברענט, אז נאר איין גאט זאל זיך מרחם זיין.

עס איז דאך היינט חודש מאי, און אלעס אין דער נאטור הויבט אן בליהען, אלע פעלקער זינגען סערענאדעס צו דער נאטור, בעזינגען דעם פריהלינג, ווערען ענטציקט פון דער שעהנער וועלט, נאר פאר אונז יודען, איז דער מאי פערוואנדעלט געווארען אין א תשעה באב. אלע צרות פון דער לעצטער צייט קומען פאר אין מאי. אין מאי — זאגט מיין שכן מיט א געבראכענער שטימע—איז געשטארבען דער גרויסער פיהרער און בעפרייער פון פוילען יוזעף פילסודסקי. אז דאס איז א גרויסע אבדה פאר'ן יודישען פאלק, איז נישט קיין שום ספק. דער ערשטער מאי, וואס איז פאר די ארבייטער א יום טוב, ווערט פאר אונז פערוואנדעלט אין א חורבן. וויפיעל יודישע קעפ זענען צוהאקט געווארען, וויפיעל יודיש האב און גוטס איז צעראבירט געווארען דעם ערשטען מאי. אין אנדערע שטעדט אין פוילען האבען ווידער די ענדעקישע כוליגאנעס געפלינדערט איבער יודישע קעפ דעם דריטען מאי. אויב איהר געדענקט— רעדט ווייטער אין איין אטעם מיין שכן—זענען די בלוטיגע געשעהענישען אין טשענסטאכאוו אין 19-טען יאהר, וועלכע האבען געקאסט 5 יודישע קרבנות, אויך פארגעקומען אין חודש מאי.

די בלוטיגע געשעהענישען אין ארץ ישראל, וואס האבען געבראכט ביז איצט 26 קרבנות, קומען אויך פאר אין חודש מאי.

אויב דאס אלעס איז נאך ווייניג— זאגט ווייטער מיין שכן—האבען מיר בעקומען נאך א גרויטען שמערצליכען קלאפ, מיט'ן פלוצלינגען טויט פון צוויי גרויסע אויטאריטעטען—הרב נחום אש און פרעזידענט נחום סאקאלאוו; אט אויך דאס גרויסע אומגליק איז געשעהען אין חודש מאי.

הערט וואס איך זאג אייך—בויגט זיך צו מיר צו מיין שכן און פליסטערט מיר אריין אין אויער—איך בין זיכער, אז דאס, וואס די צוויי הערצער פון די גרעסטע יודען, וועלכע האבען אין משך פון איין וואך אויפגעהערט צו קלאפען, איז א רעזולטאט אט פון די צרות, וואס שיטען זיך אויף יודען די לעצטע צייט, די צרות, וואס יודען שטעהען אויס סיי אין פוילען און סיי אין ארץ ישראל.

מיר האבען פערלוירען צוויי נחום'ס: הרב נחום אש און פרעזידענט נחום סאקאלאוו, צוויי ריעזען, וואס הייסען זאגאר נאך איין זיידען און געהערען צו איין משפחה, צוויי גרעסטע אויטאריטעטען, וועלכע האבען מיט מסירת-נפש געארבייט פאר זייער פאלק.

— דער ערשטער, אלס רב, האט שטענדיג געדיענט די רעליגיעזע אינטערעסען פון יודענטום, פערטיידיגט און געשטיצט דעם כבוד פון יודישען פאלק און זיך ספעציעל אויסגעצייכענט לעצטענס בעת דעם קאמף ארום דער שחיטה-גזירה; דער צווייטער נחום האט זיין גאנץ לעבען געווידמעט דער אויפלעבונג פון יודישען פאלק, דעם אויפבוי פון ארץ-ישראל און געהויבען דעם יודישען נאמען אין דער וועלט.

אט די צוויי נחום'ס, וועלכע שטאמען פון איין גזע און זענען בעשטימט געווארען פון דער השגחה צו גרויסע מעשים, אט די צוויי גרויסע יודען, האבען נישט אויסגעהאלטען, זייערע הערצער האבען געפלאצט און דאס גראד אין אזא צייט, ווען זיי זענען אונז געווען נויטיגער ווי אלע מאל, ווען זיי האבען אונז געקאנט אנווייזען דעם וועג, אויף וועלכען מיר זאלען קאנען געהן, זאגען אונז א טרייסט-ווארט, געבען אונז א שטראהל פון האפנונג, אז נישט אייביג וועט זיין פינסטער, אז אויך פאר אונז יודען וועט טראץ די צרות, וואס מיר לעבען איבער, דאך מוזען קומען א ישועה. אט די צוויי יודען—רעדט ווייטער מיין שכן—האבען דאך זייער גאנץ לעבען געהאלטען אונז אין איין טרייסטען: דער רב נחום אש האט מיט זיין ספר „כוס נחומים" אונז געטרייסט און געוועקט האפנונגען; אויך דער צווייטער נחום האט מיט זיינע גרויסע מעשים אונז געווארעמט און געטרייסט. און פלוצים אזא ביטערע בשורה—ביידע נחום'ס זענען מיט אמאל אוועק. אט דאס, ליבער פריינד—קלאגט מיין שכן—דריקט מיך ביים הארצען, און דאס איז די סיבה פון מיין שווערען זיפץ, וואס איך האב געגעבען.

נחמו נהמו עמי—דאס יודישע פאלק, וועלכעס ווערט געפייניגט און גע'רודף'ט האט יעצט בעקומען נאך א שטארקען קלאפ.

פאר אנדערע פעלקער איז דער מאי א חודש פון אויפלעבונג, פון ערוואכונג, פאר אונז אבער איז דער חודש מאי א טרויער-חודש. גרויסע קלעפ האבען מיר בעקומען אין דעם דאזיגען חודש. און אנשטאט צו זינגען אדעס פאר דער נאטור, פאר'ן פריהלינג, פאסט זיך גיכער צו זינגען דעם אלטען בעקאנטען יודישען נוסח: נהמו, נחמו...

סמאל.

דאס גרויסע הארץ האט אויפגעהערט צו קלאפען.

(צו דער פטירה פון גרעסטען יוד פון אונזער דור).

עס איז א דרייסטקייט צו וועלען אבשאצען די גרויסע אבידה, וואס מיר האבען פערלוירען מיט דער פטירה פון הרב הגאון ר' נחום אש זצ"ל, ווייל אבצושאצען זיין גרויסקייט מוז מען אליין זיין גרויס, ווארום וואס גרעסער דער מענש איז, אלץ מעהר איז ער אימשטאנד אבצושאצען די וועלט-בעריהמטע פערזענליכקייט, וואס דאס יודענטום האט פערלוירען.

א שווערער שטיין ליגט אויפ'ן הארצען, וועלכער דריקט מיר מיין נשמה. איך פיהל, אז אויב איך וועל זיך נישט אראבברעדען פון הארצען וועל איך דערדריקט ווערען.

אנ'ערך 15 יאהר, ווי כ'בין געווען אנ'אפטער איינגעהער צום היגען רב, איבערהויפט די לעצטע 10 יאהר איז נישט אדורך כמעט איין טאג אז איך זאל נישט זעהען דאס ליכטיגע געשטאלט פון היגען רב, הערען זיינע קלוגע רייד וואס זענען געווען דברים שבקדושה, געוועקט האפנונגען אויף א בעסערען מארגען, אויף א ליכטיגערע צוקונפט.

ווען די דאזיגע קלוגע אויגען האבען געקוקט אויף דיר האט א ווארים ווינטעל דיך ארומגענומען. דו ביזט דאמאלס געווארען שענער און בעסער, אלע בייזע מחשבות, וואס האבען געטאטשעט אין דיין הארצען זענען צורינען געווארען און עס איז געווארען אזוי גוט, אז דיר האט זיך געוואלט ארומנעמען די גאנצע וועלט און זיי דערצעהלען פון דיין גליק.

די לעצטע צייטען, ווען פון אלע זייטען האבען זיך געשאטען גזירות אויף יודען האט דאס גרויסע הארץ אנגעהויבען ליידען. ער, דער גרויסער אוהב-ישראל, וועלכער האט ליעב געהאט יודען ממש בלב ונפש האט א סך געליטען פאר יודישע צרות. און טאג טעגליך בעת ער האט געלעזען די טאג-צייטונגען האט זיך א שטילער זיפץ ארויסגעריסען פון זיין ברוסט. ער האט עס אבער געמאכט אזוי דיסקרעט, אז קיינער האט עס נישט בעמערקט. דאס געזונט זיינס איז אבער אונטערגעבראכען געווארען און דאס גרויסע הארץ האט נישט אויסגעהאלטען, ס'האט אויפגעהערט צו קלאפען.

איך האב דעם רב געזעהען ביי דער ארבייט, ווען ער האט ארויסגעגעבען די בראשור צו פערטיידיגען די יודישע שחיטה. ער האט עס געטהון ממש מיט מסירות-נפש. ער האט זיך אנגעשטרענגט לאנגע שעה'ן געזעסען און געארבייט אהן אויפהער. ער האט געוואלט, אז דאס זאל אנקומען וואס פריהער צו די מאסגעבענדע קרייזען, בעווייזען דעם אונזין, און דאס איינציגע מאל אין לעבען וואס איך האב געזעהען דעם נפטר זיך בייזערען איז געווען דאמאלס ווען מען האט איהם געשטערט אין דער הייליגער ארבייט בעת'ן ארויסגעבען די דאזיגע בראשור.

ווען די שחיטה-גזירה איז אנגענומען געווארען דורכ'ן סיים איז דער רב געווארען נידערגעשלאגען. כאטש די האפנונג האט ער נישט פערלוירען, דאך האט מען געפיהלט, אז טיעף אין זיין איידעלער נשמה האט זיך עפיס איבערגעבראכען. און מיט וועהטאג האט ער גערעדט וועגען די יעניגע, וועלכע פיהרען היינט אן מיט'ן עפענטליכען לעבען, וועגען די יעניגע, וועלכע ווילען נישט פערשטעהן דעם אמת, נאר טהוען דאס וואס ווערט זיי דיקטירט דורך בעפעהלען.

דער רב איז געווען א זקן און ווי דער שטייגער איז ווערט מען אויף דער עלטער נאכלעסיג, א לאסט פאר די ארומיגע. דער נפטר איז אבער געווען אנ'אויסנאהם. אזוי ווי אינערליך איז ער געווען דער גייסטיגער ריעז אזוי אויך אויסערליך איז ער געווען ריין ציכטיג מאיעסטעטיש, ממש די שכינה האט גערוהט אויף איהם. קיין איין מינוט האט ער נישט גערוהט, אדער ער האט אריינגעקוקט אין א ספר אדער געשריבען, ער איז געווען ווי די מוראשקע, וועלכע רוהט קיינמאל נישט. היינט זיין חכמה. דאס איז דאך אין לשער. אלע וועלכע האבען גערעדט מיט איהם זענען דאך ממש פערבליפט געווארען פאר זיין אונגעהויערע קלוגשאפט. ער האט געקוקט אויף דיר און ער האט דיך געזעהען דורך און דורך, מען האט איהם נישט געקאנט זאגען קיין ליגענד.

די לעצטע צייטען האבען איהם בעזוכט די דיכטער לייב יפה און הרב גאלד און זיי זענען בעגייסטערט געווארען פון איהם. און בעת זיי האבען זיך פון איהם אבגעשיידט האבען זיי זיך אנגערופען צו זייערע בעגלייטער: יודען, איהר ווייסט דאך גארנישט וועמען איהר פערמאגט אין טשענסטאכאוו אלס רב.

אין טאג פון דער פטירה בין איך געשטאנען ביים בעט און געזעהען מיט מיינע אויגען ווי דאס גרויסע הארץ פון גרעסטען יודען האט אויפגעהערט צו קלאפען און די הייליגע ליכטיגע אויגען האבען זיך אויף אייביג פערמאכט, און פערלאשען איז געווארען דאס הייליגע פייער וואס האט געוואריעמט און געלאשטשעט.

פינסטער איז געווארען אין אונזער לעבען. עס איז נישטא ווער ס'זאל קאנען אויסוויינען דעם גרויסען וועהטאג און שמערץ. און גאנץ ריכטיג האט געזאגט דער פלאווגער רב ראבינאוויטש בעת'ן הספד, פעררופענדיג זיך אויפ'ן פסוק פון ירמיהו הנביא בעת'ן חורבן בית המקדש: וקראי למקוננים, מען זאל רופען ספעציעלע קלאגער, וועלכע זאלען בעוויינען דעם חורבן בית המקדש, ווייל די יעניגע, וועלכע האבען געזעהען דאס בית המקדש בבנינו, האבען נישט געקאנט וויינען בעת עס איז חרוב געווארען, ווייל זייערע הערצער זענען פערשטיינערט געווארען. דאס קאן מען אויך זאגען ביי דער פטירה פון אונזער רב. דאס הארץ איז מיר פערשטייגערט. דער חורבן איז צו גרויס, אז מען זאל איהם קאנען אויסוויינען. דעריבער דארף מען רופען למקוננים, מען דארף שרייען, אז מענשען זאלען קאנען בעגרייפען וועגען דעם אומגליק, וואס אונז איז געשעהן.

* * *

דאס יודישע טשענסטאכאוו האט ממש פערגעטערט זייער רב. באלד ווי די ידיעה וועגען דער פטירה איז בעוואוסט געווארען האבען זיך אלע געפיהלט ווי יתומים און בעת דער לויה זענען אלע געשעפטען פערמאכט געווארען, אלע ווערקשטאטען אבגעשטעלט געווארען, ווייל אינסטינקטיוו האבען אלע דערפיהלט, אז א שווער אומגליק האט געטראפען דאס יודישע טשענסטאכאוו.

יתומים היינו ואין אב – אוועק איז אונזער טייערער ליבער טאטע און מיר זענען געבליבען יתומים, קיינער אין דער וועלט וועט אונז דעם טאטען נישט פערטרעטען.

אייביג אייביג וועט דאס הייליגע אנדענקען פון אונזער טאטען בלייבען אין אונזערע הערצער, און דאס וועט זיין אונזער טרייסט.

געוועזען ביי אונז א רב מיט א גרויס יודיש הארץ, א הייליגע ליכטיגע נשמה, א גרויסער גייסטיגער ריעז און ווען ס'זענען געקומען גזירות און צרות אויף יודען האט דאס דאזיגע גרויסע ווארימע יודיש הארץ מעהר נישט אויסגעהאלטען און האט אויפגעהערט צו קלאפען.

ש. פראנק.

י. אייגער, ירושלים

די אומזיכערע רוהיגקייט

(צו די לעצטע געשעהענישען אין ארץ-ישראל)

די יודען זענען רוהיג, אבער אינגאנצען רוהיג קאנען זיי נישט זיין. די אראבער שטרייקען נאך און קיינער קאן נישט זיין זיכער, אז אט דער פאסיווער שטרייק, וועלכער בעגניגענט זיך אויס מורא מיט ווארפען שטיינער און אונטערצינדען וואו עס לאזט זיך צביסעל תבואה, זאל אויס פערלעגענהייט נישט איבערגעהן אין אנ'אקטיווען.

די ארץ-ישראל-אראבער ווילען נאכטהון די סירישע, הגם עס איז נישטא קיין שום גרונד פאר דעם. אין סיריען איז כמעט די גאנצע בעפעלקערונג אנ'אראבישע און די אומבעדייטענדע מיעוטים האבען געמוזט צו זיי צושטעהן, אין דער צייט, וואס אין ארץ-ישראל זענען פערהאן 400.000 יודען, וועלכע מאכען-אויס א העלפט פון דער אראבישער בעפעלקערונג און אין זין פון ארבייט און בעוועגונג אין לאנד מאכען זיי זיכער אויס צוויי דריטעל. נעמענדיג ביי דעם אין אכט, אז פיעל אראבער שטרייקען נאר לפנים, אויס מורא פאר די העצער, און ווי זיי ווערען נאר פון זיי פטור עפענען זיי שטילערהייט די געשעפטען און קויפען און פערקויפען, קאן גאר קיין רייד נישט זיין, אז די בעוועגונג און דאס לעבען אין די שטעדט זאל זיך אבשטעלען. די וויכטיגסטע עקאנאמישע געביעטען פון לאנד געפינען זיך אין יודישע הענד און אויף זיי האט דער אראבישער שטורייק א קנאפען איינפלוס.

די אראבישע ארבייטער האבען אויך מורא פאר די העצער און געפינען זיך די גאנצע צייט אין א אונבעשטימטער לאגע. אט פערלאזען זיי די ארבייט, אט קומען זיי צוריק. געווען אפילו פאלען, ווען זיי האבען געארבייט ביינאכט, כדי נישט צו האבען צו טהון מיט די משגיחים מצד די שטרייקקאמיטעטען, בעזונדערס אונצופרידען זענען די אראבער-קריסטען.

אונצופרידען זענען אויך די אראבישע סוחרים און זיי דריקען אויס אפען זייער אונצופרידענהייט. אין דער הינזיכט איז אינטערעסאנט די פראקלאמאציע, וועלכע דער פארזיצענדער פון די אראבישע קרעמער אין חיפה האט די טעג ארויסגעלאזט. ער ווארפט-אב אלע טענות און האפנונגען פון די אראבישע העצער און בעווייזט די נוצלאזיגקייט און געפאהר פון דער דאזיגער אוואנטורע, וועלכע פאלט מיט איהר גאנצער שווערקייט אויפ'ן קרעמער און ארבייטער. ער שרייבט, או ער האט זיך ספעציעל געווענדעט צו א אראבישער באנק מיט א בקשה אבצולעגען אויף עטליכע טעג די צאהלונג פון א וועקסעל אויף 100 פונט, ערקלערענדיג, אז צוליב דעם, וואס ער שטרייקט און זיין געשעפט איז געשלאסען, קאן ער נישט צאהלען צום טערמין. אבער די באנק האט איהם קאטעגאריש ענטזאגט. אין אמת'ן שרייבט ער, האט ער גארנישט קיין וועקסלען צו צאהלען, ער האט נאר געוואלט אויספרובען. און ער פרעגט: אויב די אראבישע נאציאנאלע באנק רעכענט זיך נישט מיט'ן נאציאנאלען שטרייק און פאדערט מען זאל איהם צאהלען צום טערמין, פארוואס דעמאלט איז ער, דער סוחר, מחויב צו שטרייקען און האלטען געשלאסען זיין געשעפט. די אלע בלבולים, שרייבט ער ווייטער אין זיין פראקלאמאציע, קומען פון ירושלים'ער עפענדיס, וועלכע זענען רייך מיט הייזער און באדענס און וועלען דורכ'ן שטרייק גארנישט פערלירען. אבער איהר סוחרים, בעלי-מלאכות און ארבייטער, הערט זיי נישט, נעמט זיך יעדער צו זיין ארבייט, ווייל נישט מיט אזא וועג וועט מען אויסקעמפען נאציאנאלע זעלבסטשטענדיגקייט.

דאך איז דער איינפלוס פון די העצער אויף דער אראבישער בעפעלקערונג גרויס, נישט אזוי מאראליש ווי פיזיש. זיי שניידען איבער די גומענע שינעס פון די אויטאס, צוברעכען וויטרינעס, מאכען-קאליע סחורות. און די רעגירונג שטעהט ווי מן הצד, מישט זיך נישט כמעט די גאנצע צייט, בעגעהט זיך מיט זיי זעהר „דעליקאט". זי ווארט, זעהט אויס, אז די דאזיגע שטימונג זאל פון זיך זעלבסט איבערגעהן. און ווייטער קאן מען דאך לגבי די ענגלענדער נישט וויסען, וואס זיי מיינען און וואוהין זיי ציעלען. זיי זענען אונגעהויער דולדזאם און האבען זעהר קאמפליצירטע קאמבינאציעס. אמת, מען דארף אנערקענען, אז זיי האבען פאר זיך איצט נישט קיין לייכטע אויפגאבע—צו מאנעווירען צווישען צוויי אויפגערעגטע טיילען בעפעלקערונג, וועלכע בעציהען זיך מיט'ן גרעסטען חשד צו יעדען שריט פון דער רעגירונג.

אין א שווערע לאגע געפינען זיך איצט די אראבישע פיהרער, ווייל זיי זענען צו ווייט אוועק און האבען נישט קיין אויסוועג. אבער יאגענדיג איינער דעם צווייטען אין עקסטרעמען נאציא-

וואס געהערט, וואס געזעהן.

דער גרויסער טרויער

אין א צייט ווען דאס פוילישע יודענטום פיהלט זיך נישט זיכער מיט'ן היינט און איז שטארק בעזארגט וועגען מארגען; אין א צייט, ווען בייזע ווינטען יאגען פון אלע זייטען און ווילען אונז חרוב מאכען; ווען ס'זענען נויטיג גרויסע מענשען, וועלכע זאלען קאנען די שיף, וואס איז אין סכנה, קערעווען אויף די גלייכע און זיכערע וועגען—אט אין דעם מאמענט איז אנגעקומען די שווארצע בשורה, אז אונזער שיפסקאפיטאן, דער מנהיג פון אונזער עדה, דער שטאלץ פון אונזער שטאדט, די קרוין פון אונזער קאפ איז אוועק אויף אייביג.

א ציטערניש האט אונז אלעמען ארומגעכאפט. די ערשטע מינוט זענען מיר געבליבען, ווי פערגליווערט. מען האט לכתחילה נישט תופס געווען וואס אזוינס ס'איז געשעהן. ווי איז דאס מעגליך—האט מען זיך אליין געפרעגט און ס'האט זיך נישט געוואלט גלויבען. אפשר איז דאס נאר א בייזער שפאס. נאר ליידער האט עס זיך שפעטער ארויסגעוויזען פאר א ביטערען טרויעריגען אמת. דער גרויסער, ליכטיגער גאון, לעבט נישט מעהר.

א מורא'דיגער טרויער האט ארומגעכאפט די גאנצע שטאדט, א טרויער, וואס מען קאן עס נישט אויסדרוקען מיט קיין ווערטער און אויך נישט מיט קיין טרעהרען. מען קאן דעם שמערץ נישט אויסוויינען. עס נאגט אין דער נשמה עפעס אזא מין נאגעניש, וואס האט נישט קיין נאמען.

די צייט פערהיילט אלע וואונדען—איז דא א שפריך-ווארט—די וואונד אבער, וואס ס'האט געטראפען דעם טשענסטאכאווער יודענטום וועט זיך אזוי שנעל נישט פערהיילען. יעדענפאלס אונזער דור, וועלכער האט די זכייה געהאט צו לעבען אין איין צייט מיט דעם גרויסען ליכטיגען גייסט, מיט אונזער רב ז"ל, זיי וועלען זיך שוין קיינמאל נישט טרייסטען, ווייל ס'איז נישט פערהאנען דער יעניגער, וועלכער זאל קאנען ערזעצען דעם אונשעצבארען שאדען, וואס מיר האבען פערלוירען. דערפאר טאקי איז דער טרויער גרויס, וואס קאן נישט געטרייסט ווערען.

און נישט נאר ביי די נאהנטע, ביי די מקורבים פון רב ז"ל איז דער טרויער גרויס, נאר ביי אלע אהן אויסנאהם, ביי דער גאנצער יודישער עדה פון טשענסטאכאוו און אויך ביי דעם גאנצען פוילישען יודענטום האט די פטירה פון אונזער ליכטיגען גאון דעם גרויסען גייסט ארויסגערופען א גרויסען טרויער.

ס'איז שוין די העכסטע צייט

צום טויזענדסטען מאל בעהאנדלען מיר די יעצטיגע פראגע און מיר וועלען זיי אזוי לאנג בעריהרען ביז ס'וועט ענדליך קומען אנ'ענדערונג אין דער דאזיגער בעציהונג.

מיר האבען אין זינען דאס, וואס אונזערע יודען האבען זיך נאך נישט אויסגעלערנט זיך צו פערהאלטען מענשליך. צווישען אונז זאל עס בלייבען מאכט אזא אויפפיהרונג אנ'איינדרוק, ווי מיר וואלטען ווירקליך געווען ווילדע אזיאטען.

ווען אין שטאדט-שוהל דאוועגט אויף פרובע א חזן אדער ס'קומט פאר א פייערליכע צערעמאניע, געהט נישט דער עולם אין שוהל אריין, נאר מען לויפט, מען שטיפט זיך איינער אויפ'ן אנדערען און דערביי מאכט מען א טומעל, אז ס'איז באמת א חילול השם.

נישט יודען פיהרען זיך אויף אין זייערע געבעט הייזער שטיל, רוהיג, אנשטענדיג, אזוי ווי עס פאסט פאר א מקום קדוש; און מיר יודען, וועלכע האלטען זיך פאר די אתה בחרתנו, פאר די אויסדערוועהלטע, פאר זועלכע ס'איז אנגעשריבען של נעליך מעל רגליך, כי המקום אשר אתה עומד קדוש הוא—אט דאס פאלק, וואס האט געהאט א בית המקדש זאל זיך אזוי גרינגשעצען צו דער שוהל וואס פערטרעט דאס בית המקדש און ווערט אנגערופען מקדש מעט?!

די זעלבע בעציהונג איז בעת א לויה, ביי זיי, ביי די נישט יודען געהען אלע נאך דעם ארון אין גלייכע געשלאסענע רייהען, מיט א יראת הכבוד פאר'ן מת, און ביי אונז געהט מען צופלאשעט, נאר איינצעלנע געהען נאכ'ן ארון, דאס רוב שפאצירט אויף די טראטוארען, אין די זייטען א.ז.וו.

אויך אין די טעאטערען איז ביי אונז אנדערש ווי ביי זיי, אין די פוילישע טעאטערען זיצט יעדער אויף זיין פלאץ, און דערביי מוז מען מודה זיין, אז אפילו די יודען וועגען וועלכע מיר רעדען דא, אז אויך זיי בעציהען זיך מיט דרך ארץ צום פוילישען טעאטער. נאר ווען זיי קומען צו זיך אליין אין יודישען טעאטער, ווערט מען ווילד, מען האלט פשוט פאר אנ'עבירה זיך צו זעצען אויפ'ן געקויפטען פלאץ און ווען דער אייגענטימער פון פלאץ קומט פאדערען זיין בענקעל, זידעלט מען איהם און מען בעליידיגט איהם, נאר פון פלאץ געהט מען נישט אראב... במילא איז דאס גורם צו קריגערייען, וואס ווערט פערוואנדעלט אין א טומעל און במילא ווערט דערמיט פערשוועכט די בעציהונג, וואס מיר דארפען האבען צו אונזערע קולטורעלע אנשטאלטען.

ווען וועט שוין נעמען א סוף צו דער ווילדער הפקרות און דעמאראליזאציע, וואס איז געווארען ביי אונז א כראנישע איינגעווארצעלטע קראנקהייט. זאלען מיר אויך שוין ווערען מיט לייטען גלייך, ס'איז שוין די העכסטע צייט!

לטובת דעם שפיטאל

איינע פון די וויכטיגסטע אינסטיטוציעס ביי אונז אין שטאדט איז בלי ספק דאס יודישע שפיטאל, וואס קומט צו הילף אין אנ'עת צרה, בעת דער ארימער יוד ווערט קראנק, ווערט איהם באלד ערטיילט מעדיצינישע הילף

אוודאי, ווען אונזערע יודישע פאבריקאנטען וואלטען געווען מענשען און זיי וואלטען בעשעפטיגט אין זייערע פאבריקען יודישע ארבייטער, וואלט דאס יודישע שפיטאל געהאט ווייניגער ארבייט; ס'וואלטען געווען ווייניגער חולאים, ווייל דער, וואס ארבייט און פערדינט איז ווייניגער מסוגל צו פערשידענע קראנקהייטען. זענען דאך אבער אונזערע יודישע פאבריקאנטען, דאס, וואס מען טאר נישט זאגען... האבען זיי אנדערש געמאכט (כאטש למען האמת מוז מען פעסטשטעלען, אז פערהאנען א קליינע צאהל יודישע פאבריקאנטען, וואס האבען חרטה, נאר ס'איז שוין ליידער צו שפעט, ווייל ביי די איצטיגע בעדינגונגען איז נישט מעגליך אבצושאפען די אלטע ארבייטער און צונעמען פרישע—לייען: יודען. און דערפאר טאקי שטעלען זיי צו א סך חולאים פאר'ן יודישען שפיטאל.

קורץ, דאס יודישע שפיטאל ערפולט א גרויסע און וויכטיגע מיסיע.

ביי די איצטיגע פערהעלטנישען קאן דאס יודישע שפיטאל זיך נישט אויסהאלטען פון אנדערע הכנסות, ווי, למשל, פון די רעגירונגס-אדער קאמונאלע אונטערשטיצונגען; אויך די קראנקען-קאסע, וועלכע האט מיט א פאר יאהר צוריק געשיקט איהרע חולאים אין יודישען שפיטאל, האט געשאפען אנ'אייגען שפיטאל, מוז זיך דעריבער דאס יודישע שפיטאל אויסהאלטען נאר פון זיך זעלבסט, פון דער יודישער בעפעלקערונג.

ליידער איז די געזעלשאפטליכע זייט פון דער אינסטיטוציע אוועקגעשטעלט אין א קלאגענדיגען מצב. די ברייטע יודישע געזעלשאפט האט נישט די מעגליכקייט אויסצוועהלען איהרע רעפרעזענטאנטען, וואס זאלען זיין ראוי אנצופיהרען מיט אזא אנשטאלט, נאר עס פיהרט זיך לויט'ן אלטען ביוראקראטישען סיסטעם. אין שפיץ פון שפיטאל שטעהען מענשען, וועלכע זענען אי נישט ראוי אי נישט פעהיג צו פערוואלטען מיט אזא בעדייטענדער און וויכטיגער אינסטיטוציע. דאס איז אמת, די יודישע קראנקע, דאס יודישע ארימקייט איז אבער אין דעם נישט שולדיג. פאר זיי איז דאס שפיטאל א לעבענס-פראגע, און דער חוב פון דער גאנצער יודישער בעפעלקערונג מוז זיין אויפצוהאלטען דאס איינציגע הייל-אנשטאלט פאר יודען אין אונזער שטאדט.

די לייטונג קאן מען ענדערען, אויב ס'וועלען נאר זיין די דרייסטע מענשען דערצו, דאס שפיטאל אבער אלס אזעלכעס מוז עקזיסטירען.

נאליזם, האבען זיי ארויסגערוקט דריי פאדערונגען, וועלכע די רעגירונג קאן בשום אופן נישט בעפרידיגען, ווי זי זאל אפילו נישט וועלען: נאציאנאלע מאכט, אבשטעלען די עליה און פערבאטען באדען-פערקויף צו יודען. מיט אנדערע ווערטער—צו ליקווידירען אינגאנצען דעם מאנדאט, וועלכען 52 מלוכות, מיטגלידערינס פונ'ם פעלקערבונד, האבען אנפערטרויט דער מאנדאט-מלוכה.

אט די אויסוועגלאזע לאגע פון די אראבישע פיהרער בעאונרוהיגט נישט נאר די אראבער און די רעגירונג, נאר אויך די יודען: צי וועלען די פיהרער אין זייער לאגע, נישט וועלענדיג עפענטליך אנערקענען זייער דורכפאל, לייכטזיניגקייט און אונפעראנטווארטליכקייט פאר די אראבישע מאסען, נישט מאכען א פרוב צו פערדעקען דאס דורך נייע אונרוהען? הגם זיי ווייסען, אז די אראבער וועלען טייער בעצאהלען פאר אזא פרוב, אבער זיי וועלען זיך מיט דעם נישט רעכענען געגען דעם געפאהר פון פערלירען זייער איינפלוס אויף דער מאסע.

אין דער הינזיכט איז די לאגע פון די אראבער פיעל בעסער ווי פון די יודען. דער אראבישער ציעל איז א דעסטרוקטיווער און זיי ווערען נישט נתפעל פון קיין קרבנות, אפילו פון זייערע אייגענע, דאס שטערט זיי נישט. אין דער צייט, וואס ביי די יודען איז דער ציעל א קאנסטרוקטיווער און אין יעדער לאגע, אין זייער פאליטיק, פלענער און ארבייט, מוזען זיי דורכאויס שטרעבען צו איין זאך: ווי ווייט מעגליך אבשטעלען די געשעהענישען, בעגרענצען זייער צייט און שטח. די יודען מוזען כסדר שאצען, און קרבנות, זאל זיין אפילו אראבישע, זענען א שלעכטע בעדינגונג. יעדער אבהאלט, יעדער הפסק אין דער ארבייט איז א געווינס פאר די אראבער און א פערלוסט פאר די יודען.

א גרויסע נזמה געפונט איצט דער ישוב אין דער הייסער אונטערשטיצונג פון אלע יודישע צענטערן אין דער וועלט. דער דאזיגער געפיהל, אז הינטער איהם שטעהט דאס גאנצע 16-מיליאנענדיגע פאלק, גרייט צו יעדען קרבן, גיט איהם צו פיעל כח און מוט. דאס איז נישט בלויז קיין מאראלישע אונטערשטיצונג, נאר א דירעקטער ענטפער די שונאים: מיט דער פערשטארקונג פונ'ם פיינדליכען אנגריף וואקסען אויך די יודישע כחות, די יודישע אפפערווילינקייט, די יודישע אנשטרענגונג פארטצוזעצען זייער איינציגען היסטארישען וועג, פרידליכען און שעפפערישען — אויפצובויען זייער אלטע היים פאר א נארמאלען זיכערען לעבען. די יודישע קבוצים דארפען געדענקען, אז מען טאר נישט דערלאזען קיין לעדיג ארט צווישען דעם אנגריף פון די שונאים און דער בעשיצונג פון די יודען—דער ענטפער דארף געגעבען ווערען באלד, אונמיטעלבאר און נישט מיט קיין פוסטע קלינגגענדיגע פראזען, נאר מיט מענשען און מיטלען.

ביי דער שליסונג די טעג פונ'ם וועלט-קאנגרעס פון יודישע דאקטוירים האט מ. אוסישקין, רעדענדיג וועגען דער לאגע, געווארענט געגען מוטלאזיגקייט: „זייט נישט מוטלאז, זאל דאס יודישע פאלק נישט פערלירען זיין מוט. איך בין צופרידען, וואס איהר זענט געקומען אין לאנד נישט צום פורים'דיגען קארנאוואל נאר אין אט די טעג, ווען איהר קאנט זיך בעקאנען און זעהן די לאגע, ווי זי איז אין דער ווירקליכקייט. צום פיערטען מאל פאלט מען דא אן אויף אונז, אבער נאכ'ן אנפאל אין 1920 איז געקומען סאן-רעמא, ווען אלע פעלקער האבען בעשטעטיגט באלפור'ס דעקלאראציע און דעם מאנדאט; נאכ'ן אנפאל אין 1921 האט מען אנגעהויבען ענערגיש בויען תל-אביב און בעזעצען דעם עמק-יזרעאל; נאך די געשעהענישען אין 1929 האט מען ערווארבען גרויסע שטח'ם אין מפרץ חיפה און אין שרון; און אלס ענטפער אויפ'ן איצטיגען אנפאל האבען מיר וויכטיגע פלענער, וועלכע מיר וועלען איינגיכען פערווירקליכען טראץ אלע שטערונגען מצד די שונאים. אונזערע ליידען אין דאזיגען לאנד בעצייכנען די געבורט פון א ניי שטארק פאלק".

עס איז ווירקליך כדאי צו זעהען דאס לאנד אין די איצטיגע טעג; כדאי צו זעהן דעם ישוב, ווי ער איז פעראייניגט, רוהיג, דיסציפלינירט און קאלטבלוטיג. יעדער טהוט זיין ארבייט. נישטא קיין פחד, קיין היסטעריע, קיין מוטלאזיגקייט. אין די אווענדען שפאצירט מען ווי תמיד, די קאפעען און טעאטען ווערען דאס זעלבע בעזוכט. די יודישע בעפעלקערונג ווייסט, אז איהר רוה ווערט בעהיט פון א וואכזאמען יודיש אויג.

איז דעריבער דער חוב פון דער גאנצער יודישער בעפעלקערונג. סיי סיי ארים סיי רייך, מיט וויפיעל איינער קאן, מיטצוהעלפען, אז דאס יודישע שפיטאל זאל חלילה נישט אונטערגעהן.

פערהאנען 2 אינקאסענטען: פישאף און וויינרייך, וועלכע זאמלען פאר'ן שפיטאל. זאל יעדער יוד זיך פערשרייבען, זיך מתחייב זיין צו צאהלען וויפיעל איינער קאן חודש'ליך.

געדענקט יודען, אז איהר מוזט זארגען פאר'ן שפיטאל.

די אראבער בעשטעהן דאך אבער נישט...

די ידיעות, וואס קומען אן פון ארץ ישראל, זענען זעהר נישט קיין פרעהליכע. די אראבער ווערען כסדר אונטערגעהעצט פון—זאל זיין; ווי מאנכע זאגען, פון די איטאליענער אדער ווי אנדערע זאגען—פון די נאציס. מיר יודען זענען אזוי ווי אומעטום און אלעמאל דאס כפרה-היהנדעל און מיר האבען פון די לעצטע וואכען שוין עטליכע צוואנציג יודישע קרבנות; אונזער האב-און-גוטס, וואס איז געשאפען געווארען פון בלוטיגען שווייס און מיה איז געגאנגען לאיבוד.

די דאזיגע געשעהענישען האבען אויך ארויסגעפיהרט פון געדולד די היגע לינקע פועלי ציון, וועלכע האבען איינגעאָרדענט א מיטינג אין זאל פון די האנדווערקער א. ד. ט.. „די בלוטיגע געשעהענישען אין א"י.

ס'פערשטעהט זיך, אז צו דעם מיטינג זענען געקומען גרויסע מאסען. אויב זיי זענען נישט אריין אין זאל, זענען זיי געשטאנען אויף דער גאס. ווייל חבר ברום האט א זעהר שטארקע שטימע, און היות די פענסטער זענען אפען, האט מען איהם געהערט אויך אין דער גאס. האט דער עולם פערשפארט ארויף צוגעהן אין זאל און איז געבליבען בעסער אויף דער לופט און גלייכצייטיג אויסגעהערט די אלע רעדעס.

און געזאגט האבען אונזערע חברים אזוי צו זאגען: ווייסט איהר ווער ס'איז שולדיג אין די דאזיגע אונרוהען? נו, ווער—די „הסתדרות". אמת, אז היד הנאציס באמצע, אבער דעם גרעסטען חלק אין די געשעהענישען האבען די „הסתדרות"-לייט און דאס דערפאר, ווייל זיי ארגאניזירען נישט די אראבישע ארבייטער אין מעכטיגע פראפעסיאנעלע פעראיינען. ווען צווישען יודישען און אראבישען פראלעטאריאט וואלט געווען אחדות, וואלט נישט געקאנט קומען צו אזעלכע טרויעריגע געשעהענישען.

איך וויל נישט פערטיידיגען די „הסתדרות". אוודאי בעגעהט זי א סך פעהלערן, ווייל יעדער לעבעדיגער ארגאניזם, וועלכער לעבט און ווירקט מוז בעגעהן פעהלערן. אבער איין זאך פערשטעה איך נישט. און איך קאן מיר עס גאר נישט צוגלויבען, אז דער יודישער פראלעטאריאט מעג ער זיין אפילו אזוי נאציאנאל שאוויניסטיש ווי די „הסתדרות", זאל נישט וועלען צוזאמענארבייטען מיט'ן אראבישען פראלעטאריאט. אלא וואס דען איז דא די מניעה דאס, וואס צו דעם מוז זיין דער הסכם פון ביידע צדדים, סיי פון די יודישע ארבייטער און סיי פון די אראבישע ארבייטער. וואס דארפט איהר מעהר—איך גלויב אפילו, אז נישט בלויז די ארבייטער פארטיי אין ארץ ישראל וואלט סאלידאריש געארבייט מיט די אראבער, נאר אפילו די יודישע בורזשואזיע וואלט איינגעגאנגען אין א פערשטענדיגונג מיט אונזערע געשוועסטער-קינדער די ישמעאלים, איז אבער די צרה, וואס מיר בעשטעהן, נאר די אראבער נישט...

ארץ-ישראל, וואס די אראבער האבען אין משך פון הונדערטער יאהרען פערוואנדעלט אין א מדבר, האבען די יודען אויפגעלעבט און געמאכט פאר א ענטוויקעלט לאנד. היינט קומען די אראבער און ווילען די יודען פון דארט פערטרייבען. די יודען לאזען זיך אבער נישט, זיי ווילען און וועלען דאס לאנד ווייטער ענטוויקלען. עס איז אבער נישטא קיין רייד, אז יודען זאלען וועלען די אראבער פערטרייבען. פערקעהרט, זיי ווילען מיט זיי לעבען בשלום. די יודען בענקען, גארען נאך דער סאלידאריטעט, וואס קומט אבער ארויס, אז די אראבער בעשטעהן נישט...

לאנגזאמע גסיסה.

כ'בין געווען מיט א וויזיט אויפ'ן זאוואדזיער מארק, כ'האב בעטראכט די בוידען מים די סחורות, און א שרעק האט מיך ארומגעכאפט. די בוידען זענען ליידיג, די סחורות פון די פאליצעס ווערען וואס אמאל אלץ וויניגער, און די סוחרים—רעזיגנירטע, שטעהען זיי מיט בלאסע פנימ'ער און פחד אין די אויגען און קוקען אריין אין ווייטען חלל.

אנ'אונהיימליכקייט נעמט ארום, ווען מען שפאצירט אויפ'ן זאוואדזיער מארק. אפילו אין א טארג-טאג זענען נישטא קיין קונים, און ווען ס'בעווייזען זיך שוין עטליכע פויערים, זענען פערהאנען אזעלכע, וואס ווייזען זיי אן וואו צו מאכען זייערע איינקויפען...

ארום דעם מארק שטעהען ווי סימבאלישע סטאטועס. דאס יודישע שפיטאל, וואס איז אנ'ערי-מקלט פאר די יודישע מארק שטעהער... און גאנץ נאהנט שטעהט די שטאדטישע תפיסה, וואס דארף ווידער זיין אנ'ערי-מקלט פאר די יעניגע, וועלכע זענען גורם, אז מען זאל יודען פיהרען אין שפיטאל אריין... אט די דאזיגע צוויי שכנות'דיגע געביידעס זענען דער בעסטער אויסדרוק פאר דער סיטואציע, אין וועלכער יודישע מארקשטעהער געפינען זיך אויפ'ן זאוואדזיער מארק.

ווי לאנג איז אבער דער שיעור. ווי לאנג וועלען זיי דארט דאס אויסהאלטען. לויט דער אבסערוואציע, וואס איך האב געמאכט, שטעלט זיך די לאגע פאר זעהר ערנסט, אין אלגעמיין לייזט מען נישט אויפ'ן זאוואדזיער מארק ומכל שכן די יודישע מארק-שטעהער, וועלכע ווערען נאך שיקאנירט פון אלע זייטען. ווארום טאמער קומט פאר עפעס א יומא דפגרא אין שטאדט, שטעהען שוין די בוידען האלב פערמאכט און מען ציטערט פאר'ן מינדעסטען „ווינטעל"".

מיט אייןווארט—די יודישע מארקשטעהער אויפ'ן זאוואדזיער מארק געהען אויס אין א לאנגזאמער גסיסה, און דער חוב פון דער יודישער געזעלשאפט איז זיי צו ראטעווען פון א זיכערען אינטערגאנג.

לויתן.

אברהם פויגעל

די פוילישע אפריל-קאנסטיטוציע.

V. דער סיים.

1.

פארלאמענטאריזם — איז אנ'אינסטיטוציע, וועלכע איז געווארען אויסגעשמידט אין פייער פון לאנגיעהריגע שטרייטען צווישען פאלק און מלך. מיט איהר נאמען אויף די ליפען האבען די מאסען אומגעשטירצט באסטיליעס און פאר איהר זענען זיי אומגעקומען. אויף איהר קאמפס-וועג ליגען די אבגעהאקטע קעפ פון קאראל דעם ערשטען און לודוויג דעם זעכצעהנטען.

עס איז געווען דער „שטורם-און-דראנג"-פעריאד פון פארלאמענט. עס האט פון איהם געשלאגען ריח פון גרינע לאנקעס, פון בעז און היאצינטען. דאס יאהר 1848, אין וועלכען א רייה פעלקער האבען בעקומען א פארלאמענט, איז אנגערופען געווארען: „דער פעלקער-פריהלינג"!

עס האבען אבער אידעאלען דעם גורל פון א שמעטערלינג. זיי רייצען מיט זייערע קאלירען, לאקען מיט זייער גראציע — נור פונדערווייטענס. זאל מען אטא פרובען אבער זיי אנריהרען, נעהמען אין האנד אריין, זאל „דער אידעאל" — ווי נארוויד זאגט — „דערגרייכען דעם באדען", דעם רויהען, ברוטאלען, אבער דאך ווירקליכען — דאן בלייבען די שעהנע פארבען איבער אויף די פינגער; דאן קומט ארויס א בעשעפעניש — א קאריקאטור פון פריהערדיגען, וועלכעס האט שוין אפילו נישט דעם כח מיט די פליגעלעך זיך צוריק אין דער הויך ארויפצוהויבען...

דאס זעלבע איז געשעהן מיט'ן פארלאמענט. ער איז שוין גארנישט קיין יונגערמאנטשיק, אט דער ארגאן, און האט אינצווישען פיעל פון זיין שוואונג, פון זיין ברייטען פערנעהם, פערלוירען. עס זענען איהם דורך דער צייט די ציין ארויסגעפאלען און זיין וואָ״ט פערמאגט שוין דערפאר נישט דיזעלבע שארפקייט וואס אמאל. עס האט זיך פון איהם אבגעטהוען די יוגענדליכע פרישקייט און נור מיט'ן כח פון אינערציע שטופט ער זיך ווייטער...

איין לאנד איז עס געלונגען צו מומיפיצירען די דאזיגע אינסטיטוציע און צו דערהאלטען איהר רויזע קאליר. עס איז דאס קלאסישע לאנד פון טראדיציע און קאנסערוואטיזם, פון אלטער טראכט און פערוקען, וואו נור איינהאלט בייט זיך אבער נישט פארמען — עס איז די בריטישע אימפעריע..

געלונגען איז דאס דארט א דאנק דער ספעציפישער ענגלישער מענטאליטעט. די ענגלענדער האבען זיך, ווי אלע מענשען, פערשידענע מיינונגען אין פאליטישע אנגעלעגענהייטען. ווען עס קומט אבער צו וואהלען דאן נישטערן זיי נישט ארויס דאס דוקא, וואס טיילט זיי אב פון זיך, נור פערקעהרט, דאס וואס בינדט זיי, וואס איז פאר זיי בשותפות'דיג. אזוי ארום האבען הונדערטער יאהרען עגזיסטירט אין ענגלאנד געגענאיבער זיך נור צוויי פארטייען — די היינטיגע קאנסערוואטיווען און ליבעראלען. איינע פון זיי האט נעוועגליך געמוזט בעקומען א מעהרהייט ביי וואהלען, און איהרע ליידער פלעגט דער קעניג איבערגעבען די מיסיע צו שאפען די רעגירונג. די לעצטע פלעגט זיך אזוי ארום שטיצען אויף א פעסטען, סאלידען און גײַסט וואקעלדיגען פונדאמענט און האט דעריבער געקאנט זעלבסטזיכער אנפיהרען מיט'ן לאנד. דעם דאזיגען סיסטעם איז די ענגלענדער געלונגען איבערצופלאנצען אין זייער נייער היימאט — די פעראייניגטע שטאטען, וואו עס עגזיסטירען נור — דעמאקראטען און רעפובליקאנער.

היינט צו-טאג, ווען אויף דער פאליטישער אויבערפלאך אין ענגלאנד איז קאפויער געשווימען א דריטער פאקטאר — די לייבאר-פארטיי, האט די לאגע געשיינט קאמפליצירט צו ווערען. דער געזונדער פאליטישער חוש פון דער דאזיגער אומה הייסט איהר אבער צוריקקעהרען צום צוויי-פארטייען-סיסטעם. מיר זענען טאקע עדות, ווי די אלטע ליבעראלע פארטיי, טראץ איהר הונדערטיעהריגע טראדיציע, ווערט איינציגווייז אראבגעשווענקט פון פאליטישען האריזאנט.

גאנץ אנדערש זעהט די לאגע אויס אין פראנקרייך, וואו דער פארלאמענט האט אויך הינטער זיך א לאנגע, רוהמרייכע פערגאנגענהייט. די פראנצויזען האבען בטבע ליעב צו לעגען א נאכדרוק אויף סובטעלע ניואנסען. דעריבער איז ביי זיי פערהאן א גאנץ היבשע צאהל פארטייען, וועלכע זענען דאביי ביי זיך אליין אינוועניג אויך נישט איינינג. אזא ראדיקאלע פארטיי למשל קען זיך טיילען אויף: רעכטע ראדיקאלען און לינקע ראדיקאלען, מעסיגע ראדיקאלען און ראדיקאלע ראדיקאלען! די פאלגען פון דער דאזיגער זאכלאגע זענען גרינג פאראויסצוזעהן: א פראנצויזישע רעגירונג שטיצט זיך נישט אויף איין פארטיי, נור אויף א קאאליציע פון פערשידענע פארטייען, און צווישען זייערע פראגראמען מוז זי לאווירען. יעדע גרעסערע פארלאמענטארישע דיסקוסיע ווערט דאדורך א יום הדין פאר דער רעגירונג, וועלכער'ס עגזיסטענץ איז נור א פראגע פון זשאנגלערישע פעהיגקייטען פון איהר פרעמיער און ציילט זיך נור אויף חדשים. אין רעזולטאט דערפון זענען די דעציזיעס פון די רעגירונגען וואקעלדיגע, וואס עס נוצען אויס איהרע שכנים, וועלכע שטייגען זי לעצטענס אין דעם פרט, פיעל איבער...

די לעצטע וואהלען אין פראנקרייך האבען אפילו ארויסגעוויזען געוויסע קאנצענטראציע-טענדענצען; עס האבען זיך געשאפען מעכטיגע בלאקען אויף רעכטס און אויף לינקס צווישען וועלכע דער צענטרום איז צעריבען געווארען. זייער דויערהאפטיגקייט שטעהט יעדאך אונטער א גרויסען פראגע-צייכען.

אויפ'ן מוסטער פון פראנצויזישען פארלאמענט האט זיך הויפטזעכליך געהאט אויסגעבילדעט דער פוילישער סיים און דעריבער איז זיין בילד פון יאהרען 1926—1919 א גאנץ גענויע קאפיע פון דעם פראנצויזישען. עס ליגט נאך צופיעל אין זכרון און אין די ביינער אז מ'זאל עס דארפען אויפפרישען.

2.

די קאמפעטענץ פון פארלאמענט האט זיך אויסגעבילדעט אויפ'ן וועג פון פרעצעדענסען און מנהגים במשך הונדערטער יאהרען און איז אין אלע ציווילזירטע לענדער גאנץ עהנליך צו זיך: ער פיהרט נעמליך אויס די געזעצגעבונג און האט על-פי-רוב אין זיין האנד די אויפזיכט איבער דער רעגירונג.

די געזעצגעבערישע פונקציעס דארפען דערביי פערשטאנען ווערען ברייטער ווי געוועגליך. זיי נעמען ארום נישט בלויז די ציווילע און שטראף-געזעצען, נור אויך דאס בעשטימען נייע שטייערן, ערלויבניש אויף מאכען אויסגאבען, אויף אבשליסען געוויסע אבמאכען א. א. וו.

די אפריל-קאנסטיטוציע ווייכט אין דעם פרט נישט אב פון די אלגעמיינאנגענומענע בעשטימונגען. פעסטשטעלענדיג די קאמפעטענצען איז זיך אבער סטיליסטיש צו ווייט פערלאפען מיט דעם פארמולירען אין פונקט 3 ארט. 31, אז „די רעגיר-פונקציעס געהערען נישט דעם סיים", אזא נעגאטיוו בעצייכנען פונקציעס קלינגט פאראדאקסאל און נישט-יוריסטיש. געהערען דאך דעם סיים נישט אויך די געריכטס צי פאליצייאישע פונקציעס...

דאס פראבלעם פון פארלאמענטארישער קאנטראל איבער דער רעגירונג איז שוין ברייט ארומגערעדט געווארען. דא דארף נאך דערמאנט ווערען דאס רעכט צו אינטערפעלירען די רעגירונג אין אלערליי פראגען. די בעטרעפענדע מיניסטארען האבען דעמאלס א קאנסטיטוציאנעלע פליכט במשך 45 טעג אויף דער אינטערפעלאציע צו ענטפערן. דער ענטפער קען ווערען דער געגענשטאנד פון א פארלאמענטארישע דיסקוסיע, וועלכע קען האבען פאר דער רעגירונג געפעהרליכע פאלגען. דאגעגען דיענט נישט מעהר דעם סיים דאס רעכט ארויסצוזעצען אויס-פארשונגס-קאמיסיעס, מיט'ן צוועק אונטערצוזוכען א געוויסע רעגירונגס טעטיגקייט.

וואס אנבעלאנגען דער געזעצגעבונג האט דא דער סיים — און נישט דער סענאט — די ראל פון איניציאטאר. די דעפוטאטען נעמליך האבען, נעבען דער רעגירונג, דאס רעכט אריינצוטראגען געזעץ-פראיעקטען פאר'ן סיים פלענום אין אלע פראגען אויסער אין ענינים, וועלכע זענען נוגע דעם בודזשעט, רעקרוטען-קאנטינגענט און אינטערנאציאנאלע אבמאכען. ביי די לעצטע האט איניציאטיוו-רעכט נור און אויסשליסליך — די רעגירונג.

יעדער געזעץ-פראיעקט, פון וועמען ער זאל נישט זיין פארגעשלאגען — אויסער דעקרעטען פון מלוכה-פרעזידענט — מוז בעקומען די הסכמה פון סיים. פון ספעציעלער וויכטיגקייט איז דא זיין רעכט צו בעשטימען די אויסגאבען און איינקונפטען, וועלכע די רעגירונג זאל רעאליזירען אדער דאס אזוי גער. בודזשעט-רעכט. ביים בעהאנדלען די פראגען האט דער פארלאמענט די געלעגענהייט צו מאכען א גענעראלען איבערזיכט איבער דער טעטיגקייט און פאליטישער ליניע פון דער רעגירונג און דריקט אויס זיין בעציהונג צו זיי.

אחוץ די אויבענאויסגערעכענטע פונקציעס בעזיצט נאך דער סיים א שטארקען איינפלוס ביים בעשטימען א קאנדידאט אויפ'ן אמט פון מלוכה-פרעזידענט. ער וועהלט נעמליך 50 עלעקטארען אויף דער אלגעמיינער צאהל 80 און אזוי ארום איז זיין שטים אין דער פראגע כמעט דעצידירענד. זיין הסכמה פערלאנגט אויך דאס איינפיהרען בעלאגערונגס צושטאנד.

דער צוועלפטער מאי...

איבער דער וועלט איז דורכגעלאפען א קורצע ידיעה. די ידיעה האבען איבערגעגעבען דער טעלעפאן און טעלעגראף, דער ראדיא און די פרעסע: עס איז פלוצלינג געשטארבען דער טשענסטאכאווער רב, הרב נחום אש, אהיימגעהענדיג פון שוהל, וואו ער האט געהאלטען א טרויער-רעדע צום יאהרצייט פון מארשאל פילסודסקי.

פלוצלינג געשטארבען, געהענדיג אהיים? צו אונזער אלעמענס בעדויערן און וועהטאג איז די ידועה אמת אין איהר פשוט'ן זין פון ווארט; הרב נחום אש איז נישט מעהר דא צווישען אונז. פאלש איז אבער דער בעגריף געשטארבען!

עס שטארבען נור קליינע, פשוט'ע מענשען. גרויסע מענשען שטארבען נישט; גרויסע מענשען פאלען ווי העלדען אויף זייערע פאזיציעס...

און ווי אנ'אמת'ער העלד איז אונזער — דורך אלעמען געאכטעטער און געליבטער רב — געפאלען אויף דער פאזיציע. נישט קוקענדיג אויף זיין טיפער עלטער, נישט קוקענדיג אויף זיין שוואכקייט, האט ער נישט אדורכגעלאזט קיין איין מאמענט, אז ער זאל נישט זיין אויף דער פאזיציע.

עס איז די ערשטע יאהרצייט פון מארשאל פילסודסקי, פאר דעם ארון קודש שטעהט ער, דער גרייז גראהער רב און נעמט ארום מיט זיינע טיפע און לעבעדיגע אויגען דעם טויזענדקעפיגען עולם. פעסט און נאך גענוג שטארק האט געקלינגען זיין שטימע, עפיס דאסמאל שטארקער ווי שטענדיג. מיט הארץ שילדערט ער דעם פערלוסט, וועלכען דאס פוילישע פאלק האט געליטען צוליב דעם טויט פון מארשאל פילסודסקי און מיט נאך מעהר געפיהל און הארץ שילדערט ער דעם פערלוסט, וועלכען עס האט געליטען די יודישע בעפעלקערונג אין פוילען צוליב דעם טויט פון מארשאל און די טרויעריגע לאגע פון די יודען אין פערלויף פון לעצטען יאהר. און דאס הארץ, דאס גרויסע יודישע אויסגעמאטערטע הארץ האט נישט אויסגעהאלטען.

דער צוועלפטער מאי 1937. די צווייטע יאהרצייט פון מארשאל פילסודסקי. פול-געפאקט איז די שוהל. עס פלאטערן די פעהגער ארום ארון-קודש, עס צינדען זיך אן די הונדערטער עלעקטרישע פייערלעך אין די זשיראנדאלען; דער עולם האלט איין דעם אטעם אין ערווארטונג. אבער... ער קומט נישט. די פאטריארכאלישע געשטאלט פון גרייז-גראהען רב נחום אש בעוויזט זיך נישט מעהר. דער חזן און דער כאר זינגען: ויהי בנסוע הארון, עס עפענט נישט מעהר דעם ארון די אריסטאקראטישע האנד פון דעם בעליבטען רב. דער חזן שטעהט אויפ'ן בעלעמער און ריכט אב די תפילות, און ווען מען דערהערט דעם אל מלא רחמים שוכן במרומים — ברעכט אויס דער עולם אין א יאמערליך געוויין...

און אזוי יאהר-ביי יאהר, ווען די בעפעלקערונג פון פוילען וועט פייערן די יאהרצייט פון מארשאל פילסודסקי, וועלען די טשענסטאכאווער יודען בעת די קלאנגען פון אל מלא רחמים מיט טרויער דערמאנען זייער געליבטען און פיעל געאכטעטען רב, הרב נחום אש זצ"ל.

יעקב ראזענבערג.

ביים אפענעם קבר פון הרב נחום אש זצ"ל

אונטער'ן דאזיגען טיטול געפינען מיר אין „זאגלעמביערשלעזישען פאלקסבלאט" פון פערג. פרייטאג פאלגענדען טרויער-ארטיקעל צוליב דער פטירה פון היגען רב זצ"ל, געשריבען דורכ'ן סאסנאווצער קהלה-פרעזעס ה' ב. טענצער.

די ידיעה וועגען דער פלוצלינגער פטירה פון חשוב'ן טשענסטאכאווער רב הרב נחום אש זצ"ל האט ערשיטערט דאס פוילישע יודענטום בכלל און די נאהענטסטע ישובים, ווי זאגלעמביע און אויבערשלעזיען בפרט.

הרב אש איז געוועזען איינער פון יענע רבנים, וואס האבען פעראייניגט אין זיך תורה און השכלה צוזאמען. דעריבער איז ער טאקע געוועזען בעליבט נישט בלויז ביי דער גאנצער יודישער בעפעלקערונג פון זיין קהלה, נאר אויסער-האלב איהרע מחיצות.

דער נפטר האט נישט געהערט צו קיין פאליטישער פארטיי, אבער גלייכצייטיג האט ער פערשטאנען צו בלייבען נייטראל צו אלע ריכטונגען און שטרעבונגען אין דעם יודישען כלל..

צוליב דער דאזיגער נייטראלער שטעלונג איז ער געוועזען געשעצט און געאכטעט פון אלע רבנים, בני תורות און סתם עוסקים בצרכי ציבור.

אין משך פון די צוויי און-פיערציג יאהר, וואס ער האט פערנומען דעם כסא הרבנות אין טשענסטאכאוו איז ער געוועזען די קרוין פון זיין קהלה. און ווען, ס'איז וועמען אויסגעקומען צו רעדען וועגען איהם האט ער עס געטהון מיט גרויס יראת הכבוד, מיט א געפיהל פון שטאלצקייט, ווי איינער, וואס וויל זאגען: אזא רב ווי מיר האבען האט קיין שום אנדערע שטאדט נישט.

היינט שטעהט דער טשענסטאכאווער צבור צוזאמענגעבראכען און בעוויינען די אבדה שאינה חוזרת און צוזאמען מיט זיי שטעהט דאס גאנצע פוילישע יודענטום. ווידער איז א שטאדט פערוטום'ט געווארען; ווידער וועט בלייבען א גרויסע יודישע קהלה פעראייניזאמט אהן א מרא דאתרא. ווארום הרב אש איז געוועזען א גרויסער גאון און א מחבר פון פיעל ספרים און בפרט אין דער לעצטער צייט, בעת דער שחיטה-גזירה. וואו ער האט מקדש השם געוועזען מיט זיינע לאגישע קאנטער-אטאקעס אויף די, וואס ווילען דערנידעריגען דעם כבוד ישראל.

הרב אש זצ"ל איז אלט געוועזען 78 יאהר און אוועקגעהענדיג אויף אייביג האט ער מיט זיך מיטגענומען א גרויסען באגאזש פון פערדינסטען אויף אלע געביעטען, וואס א רב קאן נאר דערגרייכען אבער נישט קלענער איז דער שם-טוב, וואס ער האט איבערגעלאזט זיין פאמיליע און זיין עדה, וועמען ער האט מחנך און משמש געוועזען ביז'ן לעצטען אטעם-צוג פון זיין לעבען.

חבל על דאבדין ולא משתכחין!

ב. טענצער.

שטיצט די גאסען-זאמלונג פון דער געז. „תומכי-עניים".

די גאנצע יודישע בעפעלקערונג ביי אונז אין שטאדט ווייסט שוין די אנגעהויערע פערדינסטען פון דער געזעלשאפט „תומכי עניים", וועלכע לינדערט די נויט פון 350 בכבוד'ע געפאלענע פאמיליעס, טיילענדיג יעדען שבת און אלע ימים-טובים ברויט און אנדערע פראדוקטען. ס'איז אבער אלע נישט בעוואוסט, אז די „תומכי עניים" לעבט אדורך א שווערען קריזיס, זי קאן נישט נאכקומען די פערלאנגען פון די גרויסע צאהל בכבוד'ע געפאלענע פאמיליעס, וועלכע נויטיגען זיך אין הילף.

צו דעם צוועק וועט מאנטאג, דעם 25-טען ד. ה. איינגעארדענט ווערען א בלימעל-טאג כדי אביסעל צו פערשטארקען די פינאנסען פון דער דאזיגער אזוי וויכטיגער אינסטיטוציע.

דעריבער איז דער חוב פון דער גאנצער יודישער בעפעלקערונג אין אונזער שטאדט אונטערצושטיצען די זאמלונג און אזוי ארום צו ערמעגליכען דער געזעלשאפט, אז זי זאל קאנען ערפיהלען איהרע אויפגאבען לגבי די בכבוד'ע געפאלענע פאמיליעס.

קאנדאלענץ-דעפעשען צו דער פטירה פון טשענסטאכאווער רב הרב הגאון ר' נחום זצ"ל אש.

„צוליב דער פטירה פון הרב נחום אש ז"ל דריק איך אויס מיין אויפריכטיגען ביילייד דער טשענסטאכאווער קהלה.

צוליב דיענסט-אנגעלעגענהייטען קען איך נישט נעהמען פערזענליך קיין אנטייל. איך דעלעגיר צו דער לויה דעם דעם רעפערענט ה' מאלעץ".

סטאראסטא

(—) ב. ראגאווסקי.

אגודת הרבנים אין פוילען:

„מיר זענען טיף-דערשיטערט צוליב דער פטירה פון הרה"ג ר' נחום זצ"ל אש.

המקום ינחם את עדת-ישראל בטשנסטוכוב ומשפחת הנפטר הגדול".

ווארשאווער ראבינאט:

„מבכים אנו את האבדה הגדולה לפטירת הגאון המצוין, יקר-ישראל, רבי נחום אש ז"ל. המקום ינחם משפחת ובני קהלתו ועד הרבנים".

ווארשאווער קהלה:

„הרינו משתתפים בצערכם הגדול לרגלי פטירתו של רב קהלתכם רבנו ר' נחום אש זכר צדיק לברכה".

פרעזעס מאזור

און וויצע-פרעזעס לערנער.

קעלצער קהלה:

„טיף ערשיטערט צוליב דער ידיעה וועגען דער פטירה פון דער גרויסער פערזענליכקייט, דעם גייסטיגען פיהרער פון דער יודישער בעפעלקערונג אין טשענסטאכאוו דריקען מיר אויס אונזער ביילייד".

סאסנאוויצער קהלה:

„די קהלה אין סאסנאוויץ דריקט-אויס איהר אויפריכטיגסטען ביילייד צוליב דער פטירה פון הרב הגאון ר' נחום זצ"ל אש, דעם פערדינסטפולען גייסטיגען מנהיג אין רעליגיעז-געזעלשאפטליכען לעבען".

ב. טענצער.

קאלישער קהלה

„שטארק געטראפען צוליב דער גרויסער אבדה, וועלכע עס האט געליטען דאס גאנצע יודענטום בכלל און די קהלה אין טשענסטאכאוו בפרט אין דער פטירה פון הרב הגאון ר' נחום זצ"ל אש, דעם אונערמידליכען פערטיידיגער פון דער יודישער אמונה שיקען מיר איבער אונזערע איניגסטע מיטגעפיהל-אויסדריקען".

פרעזעס י. מ. העבער.

ווילנער קהלה:

„די יודישע בעפעלקערונג אין ווילנע פיהלט מיט אייך מיט דעם גרויסען צער צוליב דער פטירה פון גרויסען גאון און בערימטפולען פערטיידיגער פון דער יודישער אמונה הרב ר' נחום זצ"ל אש.

יהא זכרו ברוך"!

דער קאמיטעט פאר פערטיידיגונג פון דער שחיטה:

„צוליב דער פטירה פון הרב הגאון ר' נחום זצ"ל אש דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל און צער".

פרעזעס מאזור, פראפ. מ. שאר,

הרב קאנאל, אדוו. נח פרילוצקי

און פרנס שטשעראנסקי.

צענטראלע פון קליינהענדלער-דעטאליסטען אין פוילען:

„צוליב דער פטירה פון אונפערגעסליכען הרב הגאון ר' נחום זצ"ל אש דריקען מיר אויס דער פאמיליע פון גרויסען נפטר אונזער טיפסטען מיטגעפיהל".

פון דירעקטאריום פון „קרן-היסוד" אין ירושלים.

נעכטען אין אוונד האט די פאמיליע פון הרב אש ז"ל בעקומען פאלגענדע דעפעשע אין דער העבראישער שפראך:

„מיט גרויס צער האבען מיר געהערט וועגען דער פטירה פון גרויסען מעגש און איבערגעגעבענעם יוד הרב אש ז"ל. מיט זיין טויט האט טשענסטאכאוו פערלוירען איהר גייסטיגען מנהיג און אונזער בעוועגונג א געטרייען פיהרער. מיר זענען מיט אייך אין אייער גרויסען טרויער. המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים".

דירעקטאריום פון „קרן היסוד"

האנטקע, יאפפע.

„מיר בעטייליגען זיך אין אייער צער צוליב'ן טויט פון אייער שטאדט-רב הרב הגאון ר' נחום אש זצ"ל און דריקען אויס אונזער טיעפסטען מיטגעפיהל דער פאמיליע פון נפטר".

פערוואלטונג און ראט פון דער יודישער קהלה אין בענדין.

פון לאדזער ראבינאט:

„ערשיטערט פון גרויסען אומגליק, וואס האט געטראפען דעם יודישען פאלק בכלל און דער שטאדט טשענסטאכאוו בפרט, פיהלען מיר זיך נישט בכח אייך צו טרייסטען, ווייל אלע זענען קרובים פון א תלמיד-חכם און אויך מיר זענען דעריבער אין טרויער. מיר און איהר האפען געטרייסט צו ווערען בנחמת ציון וירושלים, אזוי ווי עס שטעהט געשריבען: כי נחם ד' עמו מול ירושלים — גאט וועט טרייסטען זיין פאלק דורך ירושלים".

ההותם בצער

משה מנחם יוסף הלוי סג"ל

ראב"ד בלאדז.

פון „קרן היסוד" אין פוילען.

אויפ'ן אדרעס פון „קרן-היסוד"-קאמיטעט אין טשענסטאכאוו איז אנגעקומען פאלגענדער בריעף:

„צוזאמען מיט דער יודישער בעפעלקערונג אין אייער שטאדט בעוויינען מיר דעם טויט פון אייער רב הרב הגאון ר' נחום אש ז"ל.

הרב אש איז געווען איינער פון די לעצטע איבערגעגעבענע חובבי ציון און שטענדיג האבען מיר געפונען ביי איהם הילף און שטיצע פאר אונזער ווערק.

זיין אנדענקען וועט זיין ביי אונז הייליג.

אונזער מיטגעפיהל-אויסדריקען בעטען מיר איבערצוגעבען דער אין טרויער פערבליבענער פאמיליע".

צענטראל-קאמיטעט פאר'ן „קרן היסוד" אין פוילען.

„איך פיהל מיט אייער צער, דעם צער פון יודישען פאלק און לייד מיט אייערע ליידען צוליב'ן פערלוסט פון דער קרוין — אייער פאטער הגאון מורנו פאר הדור זצ"ל.

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד!

הרב שמחה טרייסטמאן, לאדז.

„איך דריק אייך אויס מיין טיעפסטען וועהטאג און צער צום גרויסען אומגליק, וואס האט געטראפען אייער שטאדט דערמיט, וואס ס'איז איהר אוועקגענומען געווארען איהר פארשטעהער, דער בעריהמטער און אלגעמיין געאכטעטער רב רבי נחום אש זצ"ל.

גרויס איז דאס אומגליק צוליב'ן דאזיגען פערלוסט. ס'איז אוועקגענומען געווארען איינער פון די גרעסטע רבנים, וואס איז געווען א ציהרונג, א שטאלץ פאר זיין שטאדט און איז געווען לשם לתהלה ולתפארת. יהי זכרו ברוך!

גאט זאל טרייסטען די אלע, וועלכע טרויערען אויף איהם וירום קרן התורה".

אהרן לעווין אבד"קק רישא.

דער געוועזענער היגער קהלה-פרעזעס און בעקאנטער כלל-טוהער ה' דר. וו. זאקס:

צוליב ערקעלטונג קען איך מיך פערזענליך אין דער לויה נישט בעטייליגען. אין טיעפען טרויער בויג איך דעם קאפ פאר'ן אנדענקען פון פערדינסטפולען און הויך-בעגאבטען רב און ווירדיגען פיהרער פון טשענסטאכאווער יודענטום איך בעוויין דעם טויט פון דער דאזיגער פערזענליכקייט, וועלכע האט מיר פערשאפט כבוד דורך זיין פריינדשאפט. אין דער פערזאן פון פערשטארבענעם רב האט דאס יודענטום פערלוירען איינעם פון די איידעלסטע און גלענצענדסטע זיהן.

ד"ר וול. זאקס און פאמיליע.

„איך נעהם אנטייל אין צער און שמערץ צוליב דעם גרויסען פערלוסט מיט דער פטירה פון אייער פאטער, לעהרער און רבי, הרב הגאון ר' נחום אש זצ"ל. זאל גאט אייך טרייסטען! בתוך שאר אבלי ציון וירושלים".

הרב חיים מרדכי ברוינראט אבד"ק טשעכנאוו.

ג. ה. רעדאקטאר מ. אש.

„צוליב דער אונפערהאפטער שמערצליכער פטירה פון אייער אונפערגעסליכען פאטער הרב הגאון ר' נחום זצ"ל אש, דעם עהרליכען בירגער און הייסען פאטריאט, דריק איך אייך אויס מיין הארציגסטען ביילייד און ווינש אייך, ג. ה. רעדאקטאר, אז מיט אייער לעבען און שאפען זאלט איהר פארטזעצען דאס ווע"ק פון אייער איידעלען פאטער"

וואצלאוו קאבילעצקי

סיים-דעפוטאט.

קאמוניקאט וועגען די שטודיען-מעגליכקייטען אין ארץ-ישראל.

די אבטיילונג פאר שטודיען אין ארץ-ישראל ביי „טריבונא אקאדעמיצקא" (ארגאן פאר דער יודישער אקאדעמישער יוגענד) ווארשא, אגראדאווא 3 וו. 19, איז מודיע אלע וואס ווילען שטודירען אין ארץ ישראל, אז די איינשרייבונגען צום שול-יאהר 1936-37 אויפ'ן חיפה'ער העבראישען טעכניקום און האנדווערקער-שול, אגראנאמישע שול פאר בחורים אין מקוה-ישראל, אגראנאמישע שול פאר מיידלעך אין נהלל און ירושלים און קאנסערוואטאריום אין ירושלים, האבען זיך שוין אנגעהויבען.

אלע פעראינטערעסירטע וואס ווילען בעקומען א אויפנאהמע צום שול-יאהר 1936—37 אויף די אויבענדערמאנטע שולען דארפען זיך ווענדען אויסשליסליך צו: אבטיילונג פאר שטודיען אין ארץ-ישראל ביי „טריבונא אקאדעמיצקא" ווארשא, אגראדאווא 3, וו. 19, אינפארמאציעס בחנם. פראווינצער געגען אריינשיקען א פאסט-מארקע.

פון „ביות לחם".

די איינקונפטען פון לעצטען בלימעלטאג, וואס איז דורכגעפיהרט געווארען לטובת דעם „בית לחם", בעטרעפט 194.04 זלאטעס. די פערוואלטונג דריקט דא אויס גלייכצייטיג איהר בעסטען דאנק די אלע פערזאנען, וועלכע האבען אנ'אקטיווען אנטייל גענומען אין דער אקציע.

מעלדונג.

שבת, דעם 23-טען ד. ח. 11 פריה אין האנדווערקער-זאל קומט פאר א קאלעקטיווער רעפעראט א.ד.ט. דער ארב. קאנגרעס צום קאמף פאר יודישע רעכט און געגען אנטיסעמיטיזם.

5 נאכמיטאג קומט פאר אין זעלבען לאקאל א גראנדיעזע אקאדעמיע געווידמעט דער ווערביר-אקציע פון די פארטיי און בעוועגונג.

אין די פעראנשטאלטונגען בייטייליגען זיך די ח"ח: רעד. ח. העניג מיטגליד פון צ.ק., ח. שווארץ, א. לאזשניאזש, נ. סלאמניצקי.

געגרינדעט זיך א דיסקוסיאנס-קלוב אין טשענסטאכאוו.

לויט דער איניציאטיוו פון סיים-דעפוטאט וואצלאוו קאבילעצקי האט זיך אין טשענסטאכאוו געגרינדעט א דיסקוסיאנס-קלוב, וועלכער וועט אלס אנ'אינסטיטוציע פון א געזעלשאפטליך-ווירטשאפטליכען כאראקטער דיענען מיט מיינונגס-אויסטוישען אויף פערשידענע אקטועלע טעמעס.

אין לאקאל פון דער געזעלשאפט פון פראנקרייכ'ס פריינד איז פארגעקומען די גרינדונגס פערזאמלונג, אויף וועלכער דעפ. קאבילעצקי האט אונטערגעשטראכען דעם אונפארטייאישען כאראקטער פונ'ם דאזיגען קלוב.

די נאהנטסטע פערזאמלונג קומט פאר דעם 25 ד.ח. 8 אוונד אינ'ם זעלבען לאקאל.

דעלעגאציע פון אינוואלידען-פעראיין ביים שטאדט-פרעזידענט.

אין צוזאמענהאנג מיט'ן קאנקורס אויף די קיאסקען, וועלכער איז פערעפענטליכט געווארען דורך דער שטאדט-פערוואלטונג, איז אין מאגיסטראט געקומען א דעלעגאציע פון קריעגס-אינוואלידען-פערבאנד, וועלכע האט אבגעהאלטען א קאנפערענץ מיט'ן שטאדט-פרעזידענט מאטאל, וועלכען זיי האבען געבעטען נישט צו בעלאסטען די אינוואלידען מיט פרישע קאסטען. פרעזידענט מאטאל האט דער דעלעגאציע צוגעזאגט גיגסטיג צו ערלעדיגען זייער בקשה.

Wieluń! Wieluń!

Lekarz-Dentysta D. GLIKSON

przyjmować będzie z dniem 26 maja rb
przy ul. Narutowicza 6 (Fabryczna)
Przy gabinecie urządzona pracownia sztucznego uzębienia — Ceny zniżone.

ווי׳עלון! שטענדיג אויף לאגער ווי׳עלון!
אנאָדען, באטעריעס, אלערליי זשארובקעס
פיליפס, העליאָס, אָסראם
ביי **אברהם פאקולאַ, ווי׳עלון**
פלאץ לעגיאָנוב 10.
איך נעם אויך אָן ליטשניקעס צו סטעמפלען.
געלעגענהייטליך צו פערקויפען א ליטשניק.
רעיעל! ביליג!

אַנ׳איינגעריכטעטע גאַרבעריי מיט מאַשינען
אין טשענסטאָכאָוו
צו פערדינגען אָדער עווענט. צו פערקויפען.
אינפאָרמאַציעס ביי:
S. Benclowicz, Chorzów I, Dworcowa 1

צו פערקויפען ביליג
א געשעפטס-איינריכטונג פון 6 שענק פערגלעזט, א בופעט מיט 6 שופלעדער און א לאגער שפיגעל
ערקונדיגען ביי:
ח. פעלץ, גאריבאלדיגאַ 15.

נרשקלאַסיגנור פענסיאָנאַט
„Pod Wypoczynkiem"
מיט א שטרענג כשר׳ער וואַרשעווער קוך
אין בלאַבאָוויצע (אָסטראָוו)
ווערט געעפענט דעם 23-טען מאַי ד. י. **אין בערלינערבלוי׳ס ווילע**
שעהנע צימערן מיט נענצליכע אויסהאַלטונג. — — — צוגענגליכע פרייזן.

רעסטויראַציע
מיכאַל הערץ, ב. יאָסעלעוויטשאַ 1.
דערמיט מאַך איך בעקאַנט די ח׳ קליענטעלע, אז מיין רעסטויראַציע איז איבערגעטראָגען געוואָרען אויף **ב. יאָסעלעוויטשאַ 1,** וועלכע איז פערגרעסערט מיט א גרויסען אויס-וואַהל פון **קאַלטע** און הייסע פערבייסענס, בראָנפען, ליקערן א. א.
ס׳ווערען ארויסגעגעבען יעדען טאָג פון 1 אַ זייגער שמאַקהאַפטע
מיטאַגען פון 80 גר. אָן
אַלע טאָג פרישע גענז און פיש!

פאַרבעריי און כעמישע וועשעריי
„BENETA"
ב. יאָסעלעוויטשאַ 11
(געגענאיבער דעם געוועלב פון דער קאַפעלושאַרניע)
אונטער דער לייטונג פון אַנ׳אַבסאָלווענט פון דער כעמישער אינדוסטריע - שולע אין וואַרשאַ מיט לאַנג-יעהריגער פראַקטיק
ספעציאַליטעט:
1) פאַרבען לויט מוסטערן,
2) דעקאַטירען (ארויסנעמען פלעקען אָהן וואַשען אויפ׳ן אָרט),
3) כעמיש רייניגען און פּאַסאַנירען קאַפעלושן,
4) וואַשען שטייפע מענער-וועש מיט א דויערהאַפטען שפיגעל-גלאַנץ.

Szczepienie ochronne przeciwko ospie świeżą krowianką codziennie
Starszy felczer
ST. MITTLER
Piłsudskiego 7
tel. 18-04.

FARBIARNIA i PRALNIA CHEMICZNA „KRYSZTAŁ"
ul. Berka Joselewicza 2

KINO „EDEN".
היינט!
CASINO de PARIS
פענאמענאלע מוזיקאלישע קאמעדיע
מיט׳ן וועלט-בערימטען
אל. דזשאלסאן
איבער׳ן פראגראם: די לעצטע אקטואליטעטן ווי דער 3 מאי אין קאטאוויץ א. א.

Kino „LUNA"
דאס גרעסטע קונסטווערק
KOENIGSMARK
אין די הויפט-ראלען: עליזאַ לאנדי, זשאן מאקס, דזשאן לאָדוש.
איבער׳ן פראגראם:
אקטואליטעטן פון דער גאנצער וועלט

Kino „STYLOWY" Aleja 27.
פרעמיערע פון דער
פרעהליכסטער קאמעדיע
AUDJENCJA w ISCHLU
מיט מארטא עגערט

proszki od BÓLU GŁOWY „KOWALSKINA" dla dorosłych, ze zn. fabr. Fabr. Chem.-Farm. — Ap. Kowalski — Warszawa

די אלגעמיינע פערזאמלונג פון די עלטערן פון די יודישע געזעלשאפטליכע גימנאזיעס

פערגאנגענעם זונטאג איז אין לאָ-קאַל פון די געזעלשאפטליכע יודישע גימנאזיעס פאָרגעקומען די אלגעמיינע פערזאמלונג פון די עלטערן פון דער שולע.

פרעזעס לאָווניק שפּירא עפענט די פערזאַמלונג און פּראָפּאָגירט אלס פאָר-זיצענדער דעם ה׳ איצקאָוויטש, וועל-כער ווערט איינשטימיג אויסגעוועהלט. אין פּרעזידיום ווערען געוועהלט: פרוי פייגין, ה׳ קאהן און אלס סעקרעטאָר— ה׳ טשענסטאכאווסקי.

דעם פּראָטאָקאָל פון דער פריהער-דיגער פערזאמלונג לעזט ה׳ קראַק, וועלכער ווערט דורך די אנוועזענדע אָהן בעמערקונגען גענומען צו קענ-טניש.

דעם טעטיגקייטס-בעריכט פון דער פערוואלטונג גיט אָב פרעזעס ה׳ שפּי-ראָ, וועלכער קריטיקירט ביים אנהויב די עלטערן, וואס זענען נישט ווי גע-העריג פערטרעטען אויף דער פערזאמ-לונג און ער גיט צו, אז אזא גלייכ-גילטיגקייט מוז אומבעדינג געטאָדעלט ווערען.

מיט שטאָלץ קענען מיר זיך בעריה-מען—רופט אויס דער רעדנער—אז דאס שול-קוראַטאָריום האט אונז אויסגע-דרוקט אנערקענונג און האט אונטער-געשטראָכען, אז מיר געהערען צו די בעסטע יודישע גימנאזיעס אין פוילען, דאס זענען: קראָקאָ, טשענסטאָכאָוו און לאָדז. צוליעב דעם הויכען ניוואָ פון אונזערע לערן-אנשטאַלטען הויבט זיך אויף די פרעקווענץ פון די שילער אָבער צוליעב דעם הערשענדען קריזיס מוזען צוויי דריטעל פון די שילער בעקומען הנחות.

די פערוואלטונג ערפולט אלע פונק-ציעס וואס די עלטערן קאָמיטעטען פון די רעגירונגס גימנאזיעס. מיר האָפען אויך—זאגט ווייטער דער רעדנער—אז די געביידעס פון דער שולע וועלען אויסגעפּערטיגט ווערען נאָך אין משך פון היינטיגען יאהר. דורך דער ער-ווערבונג פון אנ׳איינענער געביידע ווערט די עגזיסטענץ מעהר געזיכערט, די ענטוויקלונג פערפולקאָמט אין אלע הינזיכטען און ווען עס האנדעלט זיך דער עיקר אין פעדאגאָגישער הינזיכט דאן האבען מיר אונזער ציעל דער-גרייכט, ווען עס האנדעלט זיך וועגען דער בעציהונג צו דער שולע מצד דער ברייטער געזעלשאפט איז דאס אויך פאָר אונז בעפרידיגענד.

אויב מיר שטרעבען צו שאפען בע-דינגונגען פון געהעריגער ענטוויקלונג פאָר קינדער אין דערהיים, אזוי אויך מוזען מיר דאס זעלבע שאפען אין דער שולע.

אויפ׳ן פאָרשלאָג פון ה׳ לעווקאָ-וויטש ווערט דער אַנדענקען פון די געפאַלענע קדושים אין ארץ-ישראל בעעהרט מיט אויפשטעהן.

אויפ׳ן פאָרשלאָג פון ד״ר טאָרבעטש-קאָ ווערט מיט אויפשטעהן בעעהרט דער אנדענק פון נפטר געוואָרענעם רב הרב הגאון ר׳ נחום אַש זצ״ל.

אין דער דיסקוסיע נעמען אנטייל די ה״ה: לעווקאָוויטש, פרושיצקי, טשענ-סטאכאווסקי, גערשאָנאָוויטש, פייגענ-בלאָט, נ. ד. בערלינער.

אלע רעדנער ענטפערט אָב ה׳ שפּי-ראָ מיט אלע אויסשעפענדע ארגומענ-טען. דאן ווערט אויסגעדריקט אבסאָ-לוטאָריום דער אָבטרעטענדער פער-וואַלטונג.

דער פערוואַלטונגס-מיטגליד ה׳ י. שלעזינגער לעזט פאָר דעם פּרעלימי-נאָר-בודזשעט אין דער הויך פון 91.370 זלאָטעס וואס ווערט דורך דער פער-זאמלונג אקצעפּטירט.

אויפ׳ן אָרט פון די ארויסטרעטענדע פערוואַלטונגס-מיטגלידער געהען אריין די ה״ה: י. שלעזינגער, י. ל. קאָפּינ-סקי, ז. ראָטבאָרד, י. האראָוויטש און י. קאהן. פערטרעטער: ל. וואַרשאַווסקי, מ. זאַנדשטיין, י. וואָרמונד, ג. פרענער און ד. דאָרפמאַן.

רעוויזיאָנס קאָמיסיע: א. גערשאָנאָ-וויטש, מ. מאָקזשינסקי און א. סויקאָ.

פערמשפט די באָמבע-וואַרפער אויף יודישע געשעפטען.

דאס טשענסטאָכאָווער קרייז געריכט האט בעטראָכט דעם פּראָצעס פון 28 יעהריגען פעליקס ראָק, 17 יעה-ריגען זיגמונט שטשיפּיאָר, 20 יעהריגען סטאניסלאַוו קוטשוואָלסקי, 23-יעהריגען סטאניסלאַוו קאָזאָ, 26-יעהריגען עאוזעב-יוש לייטנער און 24-יעהריגען טאדעאוש באראנסקי, אלע מיטגלידער פון דער ענדעקישער פּאָרטיי, וועלכע זענען געוואָרען אנגעקלאגט פאר אויספיהרען באָמבע אטענטאָטען אויף יודישע גע-וועלבער.

דעם 12-טען לוטי ה. י. האט יאָנאָס ראָטמיל, א זוהן פון דער אייגענטימע-רין פון קאָלאָניאַל-געוועלב אין דער צווייטער אלעע נר. 27, ארום 7 א זייגער אין אָווענד בעמערקט אויף דער שוועל פון געוועלב א יונגען קריסט, וועלכער האט מיט עפּיס א זאַך גע-קלאָפּט אין דער ערד.

מיט געמיינזאַמע כחות האבען עטלי-כע ברידער ראָטמיל פערהאלטען דעם אטענטאַטער און די באָמבע, וועלכע האט נאכגישט בעוויזען צו עקספּלאָדי-רען, האבען זיי ארויסגעוואָרפען אויף דער גאָס. די דאָזיגע באָמבע האט — ווי ס׳ערקלערען ראָטמיל און זייער אָנגע-שטעלטער מיכאַל קאָזשליק — דערנאך אויפגעהויבען אויף דער גאָס טאדעאוש באָראָנסקי.

אלס דער שלימזל׳דיגער אטענטע-טער האט זיך ארויסגעוויזען סטאניסלאוו קוטשוואָלסקי (אָגראדאָווא 61).

כמעט אין דער זעלבער צייט, אפשר מיט עטליכע מינוט פריהער, איז אויך געוואָרפען געוואָרען א באָמבע אין גלאָזוואַרג-געשעפט פון ר. שפּיגעלמאַן, אלעע 14. אלס אויספיהרער פונ׳ם דאָ-זיגען אטענטאָט האט זיך אויך ארויס-געוויזען סטאניסלאוו קוטשוואָלסקי. דער דאָזיגער אטענטאָט האט פונקט אזוי ווי יענער זיך פערגדיגט מיט אנ׳עהנליכען דורכפאָל, ווייל דער געוועלב-אייגענטי-מער ה׳ שפיגעלמאן האט בעוויזען די געפעהרליכע באָמבע בעצייטענס ארויס-צוּוואַרפען אויף דער גאָס.

קוטשוואָלסקי איז געוואָרען גע׳משפט אלס הויפּט-שולדיגער און די איבריגע— פאר מיטהילף. דער בעשולדיגונג-אַקט ווערט פערענדיגט מיט׳ן אונטערשטריי-כען, אָז אלע בעשולדיגטע האבען זיך מודה געווען צו דער שולד, אויסער לייסנער און ראָק.

מאנכע פון די אָנגעקלאָגטע האבען אין אויספאָרשונגס-אַמט און אויך ביים אויספאָרשונגס-ריכטער זיך מודה געוועזן צו דער שולד, נור בעת דער געריכטס-פערהאנדלונג צוריקגעצויגען זייערע פריהערדיגע ערקלערונגען, וועלכע זע-נען — ווי זיי ערקלערען — געוואָרען ביי זיי אויסגעפּרעסט. אויך קוטשוואָל-סקי האט אָבגעלייקענט זיין אנטייל אין די אַטענטאָטען, כאָטש ער איז געוועזן דער אייגענטליכער אויספיהרער פון די אטענטאָטען און ער איז געוואָרען פער-האלטען ביי דער האנד דורך ראָטמיל׳ן. ער פערטיידיגט זיך, אָז דעם קריטישען אָווענד האט ער זיך צופעליג געפונען אין דער צווייטער אָלעע און דורכ׳ן המון געוואָרען אריינגעשטופּט אין ראָט-מיל׳ס געוועלב.

נאכ׳ן אויסהערען א רייה עדות און די רעדעס פון פּראָקוראָר שליטער און פון די פערטיידיגער אדוו. באָראָווסקי פון וואַרשאַ און אדוו. זאָוואָדזקי, האט דאס געריכט ארויסגעטראָגען דעם אור-טייל, לויט וועלכען קוטשוואָלסקי איז געוואָרען פער׳משפּט אויף 1 יאָהר תּפיסה, שטשיפּיאָר און ראָק — צו 15 חדשים תּפיסה, קאָזאָ — 6 חדשים מיט אָבלעגען דאס אויספיהרען די שטראָף אויף 3 יאָהר, באָראנסקי — 6 חדשים און לייטנער איז געוואָרען פרייגע-שפּראָכען.

העברעאישע סטודיע קומט קיין טשענסטאָכאָוו.

אין די לעצטע טעג פון דעם חודש וועט אין אונזער שטאָדט געבען איין פאָרשטעלונג דאס איינציגע העברעאישע טעאָטער ביי דער קיבוצישער בעוועגונג אין פוילען, וועלכעס האט זיך שוין איבעראל קונה שם געוועזן מיט זייער אויפטריט.

דאס העברעאישע טעאָטער וועט אויפפיהרען די בעוואוסטע פּיעסע פון בדר א. נ. „ווען דו, גרויער מענש, געהסט ארויס אין גאָס", וואס איז דורך דער פּרעסע זעהר וואָרים אָבגעשאצט געוואָרען.

די היגע ליבהאָבער פון א בעסער טעאָטער בכלל און פון דער העברעאי-שער שפּראַך בפרט וועלען זיכער אויס-נוצען די דאָזיגע געלעגענהייט און בע-זוכען די פאָרשטעלונג.

אויסגעהאַקט די שויבען אין יודישע וואוינונגען אויף אָגראָדאָוואַ און פּיאָטראָווסקאָ גאָס.

שבת אָרום 12 א זייגער ביינאכט האבען דורכגעהענדע כוליגאַנעס אויס-געהאַקט די שויבען אין דער וואוינונג פון ה׳ שוויאַטלי, וועלכער וואוינט אין זיין אייגען הויז אויף אָגראָדאָוואַ 18. אויפ׳ן אָבקלאַנג פון די אראָבפאַלענדע שויבען איז ארויסגעלאָפען דער אייגענ-טימער פון דער שכנות׳דיגער פאבריק ה׳ קאנטשעווסקי און אָבגעגעבען עטלי-כע שאָסען, אָבער די כוליגאַנעס האבען שוין בעוויזען בעצייטענס נעלם צו ווערען.

דיזעלבע נאָכט האבען, וואַרשיינליך דיזעלבע כוליגאַנעס אויסגעהאַקט די שויבען אויך אין דער וואוינונג פון ה׳ זעלזוער אויף פּיאָטראָווסקא גאס, וועל-כער האט נאכגעיאָגט די כוליגאַנעס און בעוויזען איינעם פון זיי צו פערהאַל-טען.

כדאי צו דערמאנען, אָז דאס איז נישט דער ערשטער פאַל, ווען ס׳ווערען אויסגעהאַקט די שויבען אין דער וואוי-נונג פון ה׳ שוויאַטלי. אנ׳עהנליכער פאָל האט פּאַסירט ערשט מיט עטליכע וואָכען צוריק.

ווי מען גיט אונז איבער זאָל איינער פון די כוליגאַנעס זיין אנ׳עלעקטראָ-מאָנטער, אנ׳אָנגעשטעלטער פון דער היגער עלעקטראָווניע, אגב א בעקאַנ-טער ענדעק.

נייער דירעקטאָר פון דער טשענ-סטאָכאָווער אובעזפּיעטשאַלניע.

קיין טשענסטאָכאָוו איז אָנגעקומען דער ניי-נאָמינירטער דירעקטאָר פון דער אובעזפּיעטשאַלניע אינזש. וואָלי-גורסקי. ה׳ וואָליגורסקי איז א מיטגליד פון דער הויפּט-פערוואַלטונג פון פייער-לעשער-פערבאַנד.

דיר. וואָליגורסקי האט פערנומען דעם אָמט פון דירעקטאָר פון א גרויסער צוקראָווניע אין טשערסק און דאָן כסדר געוועזן דירעקטאָר און לייטער פון פּעראַנטוואָרטליכע אָבטיילונגען אין די אובעזפּיעטשאַלניעס אין בריסק, סאָסנאָ-וויץ, וואַרשאַ און לעצטענס — וויצע-דירעקטאָר פון דער אובעזפּיעטשאַלניע אין לעמבערג.

נדבות פאַר דער געזעלשאפט „תּומכי עניים"

ה׳ מרדכי ווייספעלנער צו דער בר-מצוה פון זיין זוהן 70 קילאָ ברויט.

ה׳ אברהם יעקב מאָס צו דער בר-מצוה פון זיין שוואָגערן זוהן הירש 20 קילאָ ברויט.

ה׳ עמנואל הויפטמאן צו דער יאָהר-צייט פון זיין פאטער 10 קילאָ ברויט.

ה׳ משה גליקסמאן צו דער יאָהר-צייט פון זיין פאטער 10 קילאָ ברויט.

ה׳ בנימין טשאָרני צו דער יאהרצייט פון זיין מוטער 4 קילאָ ברויט.

„אדמיראַ" — „טשענסטאָכובקאַ".

שבת, דעם 23-טען מאַי 5 נאכמיטאג קומט פאר אויפ׳ן ספּאָרט-פּלאַץ פון „מכבי" א פריינדשאַפטס-מעטש צווישען „אָדמיראָ" מיט׳ן וויצע-מייסטער פון „אָ"-קלאָס „טשענסטאָכובקאָ".

„אָדמיראָ" האט פויריגע וואָך געווי-זען, אז זי קאן זיין אנ׳ערנסטער געג-נער פאר שטארקערע מאַנשאַפטען פון דער „אָ"-קלאָס, אזוי אז דער מעטש האט ארויסגערופען א גרויסע פעראינ-טערעסירונג ביים יודישען ספּאָרט-פּוב-ליקום. „טשענסטאָכובקא" האט אין היי-יעהריגען סעזאָן בעזיגט אלע זיינע געגנער פון דער „אָ"-קלאָס מיט׳ן אויס-נאָהם פון „בריגאַדאָ". עס איז דעריבער צו ערווארטען, אז די יודישע מאנשאפט וועט שטעלען א שטארקען ווידערשטאנד דעם וויצע-מייסטער.

— אין פאָרמעטש שפּילט וועגען דער מייסטערשאַפט פון קלאָס „צע" מכבי-2 געגען בריגאָדאָ-3. אָנהויב 3.30.

— זונטאג, דעם 24-טען מאי שפּילט „אָדמיראָ" אין אויבערשלעזיען געגען אַ דאָרטיגען ספּאָרט-קלוב.